

**CIHM
Microfiche
Series
(Monographs)**

**ICMH
Collection de
microfiches
(monographies)**

Canadian Institute for Historical Microreproductions / Institut canadien de microreproductions historiques

© 1999

Technical and Bibliographic Notes / Notes techniques et bibliographiques

The Institute has attempted to obtain the best original copy available for filming. Features of this copy which may be bibliographically unique, which may alter any of the images in the reproduction, or which may significantly change the usual method of filming are checked below.

L'Institut a microfilmé le meilleur exemplaire qu'il lui a été possible de se procurer. Les détails de cet exemplaire qui sont peut-être uniques du point de vue bibliographique, qui peuvent modifier une image reproduite, ou qui peuvent exiger une modification dans la méthode normale de filmage sont indiqués ci-dessous.

- Coloured covers / Couverture de couleur
- Covers damaged / Couverture endommagée
- Covers restored and/or laminated / Couverture restaurée et/ou pelliculée
- Cover title missing / Le titre de couverture manque
- Coloured maps / Cartes géographiques en couleur
- Coloured ink (i.e. other than blue or black) / Encre de couleur (i.e. autre que bleue ou noire)
- Coloured plates and/or illustrations / Planches et/ou illustrations en couleur
- Bound with other material / Relié avec d'autres documents
- Only edition available / Seule édition disponible
- Tight binding may cause shadows or distortion along interior margin / La reliure serrée peut causer de l'ombre ou de la distorsion le long de la marge intérieure.
- Blank leaves added during restorations may appear within the text. Whenever possible, these have been omitted from filming / Il se peut que certaines pages blanches ajoutées lors d'une restauration apparaissent dans le texte, mais, lorsque cela était possible, ces pages n'ont pas été filmées.

- Coloured pages / Pages de couleur
- Pages damaged / Pages endommagées
- Pages restored and/or laminated / Pages restaurées et/ou pelliculées
- Pages discoloured, stained or foxed / Pages décolorées, tachetées ou pommées
- Pages detached / Pages détachées
- Showthrough / Transparence
- Quality of print varies / Qualité inégale de l'impression
- Includes supplementary material / Comprend du matériel supplémentaire
- Pages wholly or partially obscured by errata slips, tissues, etc., have been refilmed to ensure the best possible image / Les pages totalement ou partiellement obscurcies par un feuillet d'errata, une pelure, etc., ont été filmées à nouveau de façon à obtenir la meilleure image possible.
- Opposing pages with varying colouration or discolourations are filmed twice to ensure the best possible image / Les pages s'opposant ayant des colorations variables ou des décolorations sont filmées deux fois afin d'obtenir la meilleure image possible.

- Additional comments / Commentaires supplémentaires:

Various pagings: p. [1]-41, [1]-17.
 Part of the title page is missing.
 Part of p. [18] hidden by tape.
 Pagination multiple: p. [1]-41, [1]-17.
 Une partie de la page titre est manquée.
 Une partie de p. [18] est cachée par un ruban adhésif.

This item is filmed at the reduction ratio checked below /
 Ce document est filmé au taux de réduction indiqué ci-dessous.

	10x		14x		18x		22x		26x		30x	
	12x		16x		20x		24x		28x		32x	

The copy filmed here has been reproduced thanks to the generosity of:

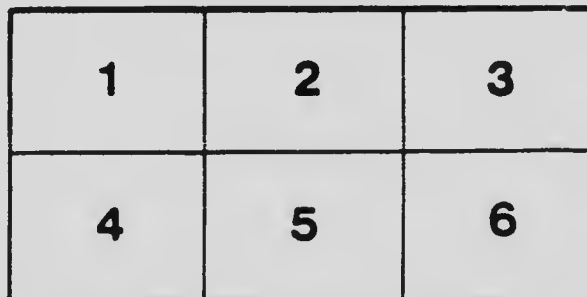
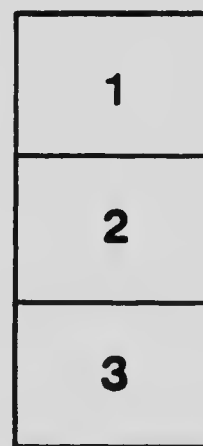
Ukrainian National Federation Library
Toronto

The images appearing here are the best quality possible considering the condition and legibility of the original copy and in keeping with the filming contract specifications.

Original copies in printed paper covers are filmed beginning with the front cover and ending on the last page with a printed or illustrated impression, or the back cover when appropriate. All other original copies are filmed beginning on the first page with a printed or illustrated impression, and ending on the last page with a printed or illustrated impression.

The last recorded frame on each microfiche shall contain the symbol $\rightarrow$ (meaning "CONTINUED"), or the symbol ∇ (meaning "END"), whichever applies.

Maps, plates, charts, etc., may be filmed at different reduction ratios. Those too large to be entirely included in one exposure are filmed beginning in the upper left hand corner, left to right and top to bottom, as many frames as required. The following diagrams illustrate the method:

L'exemplaire filmé fut reproduit grâce à la générosité de:

Ukrainian National Federation library
Toronto

Les images suivantes ont été reproduites avec le plus grand soin, compte tenu de la condition et de la netteté de l'exemplaire filmé, et en conformité avec les conditions du contrat de filmage.

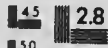
Les exemplaires originaux dont la couverture en papier est imprimée sont filmés en commençant par le premier plat et en terminant soit par la dernière page qui comporte une empreinte d'impression ou d'illustration, soit par le second plat, selon le cas. Tous les autres exemplaires originaux sont filmés en commençant par la première page qui comporte une empreinte d'impression ou d'illustration et en terminant par la dernière page qui comporte une telle empreinte.

Un des symboles suivants apparaîtra sur la dernière image de chaque microfiche, selon le cas: le symbole $\rightarrow$ signifie "A SUIVRE", le symbole ∇ signifie "FIN".

Les cartes, planches, tableaux, etc., peuvent être filmés à des taux de réduction différents. Lorsque le document est trop grand pour être reproduit en un seul cliché, il est filmé à partir de l'angle supérieur gauche, de gauche à droite, et de haut en bas, en prenant le nombre d'images nécessaire. Les diagrammes suivants illustrent la méthode.

MICROCOPY RESOLUTION TEST CHART

(ANSI and ISO TEST CHART No. 2)

5.0

5.6

6.3

7.1

8.0

9.0

10

11.2

12.5

14

16

18

20

22.5

25

28

31.5

36

40

45

50

56

63

71

APPLIED IMAGE Inc

1653 East Main Street
Rochester, New York 14609 USA
(716) 482 - 0300 - Phone
(716) 288 - 5989 - Fax

264-

-6

4-82222

ІСТОРІЯ

— про —

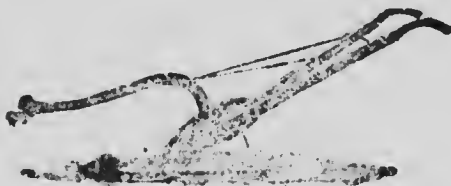
ГАРНУ МАГЕЛЬОНУ

I.

ГРАФА ПЕТРА З ПРОВАНСИЇ
з срібними ключами.

—«0»—

Цікаве оповіданє з давних часів.
ДРУГЕ ВИДАНЄ.

Ціна 25 центів.

1918.

НАКЛАДОМ «РУСКОЇ КНИГАРНІ»
50 Мейн Ст.

Вінніп

I.

За часів, коли мешканці грабств французьких: Провансії, Ланведоції і Аквітанії покинувши поганьство, прийняли віру Християнську, жив грабя Іван Серіс з Провансії зі своєю женою, дочкою Альбара Дальбори. З того супружества уродився тільки оден син, Петро, котрий в володінню зброєю і рицарських штуках всіх иньших перевисшав і з тої причини не тільки в поблизькій, але і найдальшій шляхті мав велике значінє і славу, а також піддані его батьки тішили ся на саму згадку, що підуть під опіку такого рицаря. Родичі его виносили з того сина і его богатерські чини над всі забави, длятого від часу до часу уряджували забави рицарські, щоб дати синові спосібність до відзначеня ся.

Одного разу справив грабя великий «турній» на котрий запрошено кількох значнійших своїх і чужих рицарів. Петро знова вийшов з него побідником. Підчас триваючих дальше празників, всі рицарі говорили з великим оживленєм і занятєм о гарній королевні неаполітанській, Магельоні. Всі котрі єї виділи, годили ся одноголосно, що красота єї єсть незрівняна і що чесноти єї також в нічим красоті не уступають.

Оден з чужоземних рицарів вихваляв Петра за его спосібности і радив ему удати ся в подорож по світі, щоб ще дальше вправляти ся в штуках рицарських, зискати ще ширшу славу, а вкінци гарну чесну і богату супругу. Приятельська та порада, в полученю з відомостию о гарній Магельоні, примусили молодого грабчука просити родичів о свободу на неограничений час.

Батько пробував спротивити ся тому і сказав: «Ти знаєш любий Петре, що ти одинокий наш наслідник і по Господі нашою од зокою надією, та одиноким шастем. Коли би тебе в чужих краях, чого хорони Господи, яке спіткало несчасте, тоді ціла наша вітцівщина піде в чужі руки, а з нами оплакувати те-

бе будуть тисячі підданих». — Мати також просила з плачем: »Сину мій найдорозший! І нащо-ж тобі тягнути ся в сьвіт далекий, коли тим, що інших рицарів виганяє з вітчизни т. е. золотом і богацтвом, а також ласками князів і панів, — ти є вже з уродження цілком випосажений! Тож не потребуєш шукати того поза родинним домом. — Скажи мені, прошу тя на всьо в сьвіті, причину твоєї горячої охоти опущеня нас старих, а може удасть ся нам твої желаня і на місци успокоїти».

Ті просьби родичів зворушили Петра до глубини душі, а він таки постановив не піддати ся зворушеню, а замір свій привести в діло. Спустивши очі в землю, відізвав ся вкінци до родичів: »Найдорозший батьку і мамо! був я Вам завсїгди і во всім послушний і зістану вірний тій сніпівській повинности, як довго тільки жити буду, але таки осьміляю ся ще раз просити Вас о ласкаве позволене на виїзд з вітчизни, бо-ж то єсть найгорячішим моїм бажанем; зрештою, самі признаєте, як хосенною єсть така подорож для кожного молодого чоловіка. Научу ся більше пізнавати нарід і єго потреби, приїзну ся ріжним краєвим урядженням, пізнаю великих і значних людий, зачерпну від них знаня і мудрости, розум мій єдсьвіжить ся і розвене ся, стану ще більше веселим і зручним і набуду досьвіду і відваги, загартую ся на невигоди і зміни повітря, словом. позискаю в короткім часі далеко більше, як в дома в протягу кільканаїцять літ. Позвольте мені через то виїхати і не ставляйте мені перешкоди. Господь буде мене стеречи на кождім кроці і веселій буде мій поворот».

Почувши ті слова, засмучені родичі дійшли до переконаня, що воля їх сина єсть сильна, що жадним способом не можна єї спротивити ся, не могли здобути ся на послїдне слово, котре їх зі сном хто знає як довго розділить.

Троха успокоїли ся і розбирали в думках ціле положенє. Тоди Петро відізвав ся другий раз: »Найдорозший отче! через виповненє моєї просьби можеш мене учинити щасливим; щось склонює мене до того, щоби часть моєї молодости перебував на чужині». — Отець на то відповів: »Коли найдорозший сину маєши так сильну волю удати ся в сьвіт широкий, до тепер

тобі не знаний, через те ані я ані мати твоя не можемо тобі сиротивляти ся і даємо своє позволене, одіак напамінаємо тебе, щобись нічого не чинив, що би могло сялямити твоїй шляхотний рід, а найголовніше чистість своєї невишної душі. Майже завсїгди Господа перед очима і в серцю, служи всюда Найвисшому, таї не забувай до нас як найвчасніше повертати. Возьми конї і зброю, золота і срібла кїлько хочеш; не повинно тобі на нічим збувати!»!

Петро подякував родичам за ту ласку як найсердечнііше, потім віддалив ся до роботи приготованя до скорого відїзду. В короткїм часї зістав прикликаий до матери. Та дала ему три перстенї високої вартости. Петро сердечно подякував єї, а хвиля розлуки з так добрими родичами ставала ему з кождою годиною тяжшою. Щоби не піддати ся чувствам, розказав приготавлиати ся до дороги, вибрав собі гарних товаришів, (так зі шляхти як і служби) і попрощав засмученого отця і плачучу матір.

Мовчки, не журячи ся о товаришів подорожи, їхав Петро своєю дорогою; так відїзд з дому его приїв. Де перва коли перебув значний простір дороги, отряс ся трохи з задуми і ожив.

Їхав впрст до Неаполю, де мешкав король Магельон з своєю дочкою Магельоною. Ту першим его старанем було довідати ся, які звичаї принятї суть на дворї королївськїм і які рицарї чужї в его дворї перебувають. Господар замку сказав йому, що власне недавно прибув якийсь молодий рицар, котрий позискав собі у короля задля незрівняної сили і зручности велику приязнь і поважане; ему то-ж уряджує король в найблизньу недїлю великий «турній» і инші рицарські торжества; гарний той рицар називає ся Генри Крапони.

Петро запитав ся дальше: Чи в перегонах тих як і в турнею можуть брати також участь і чужї рицарї, — на що отримав відповідь, котра его дуже утішила. «Всї рицарї так свої, як і чужо-земні, милс будуть витанї, если тїлько прибудуть на арену кїнно і в повній зброї!»!

II.

В слідуючу неділю, котра була призначена на уряджене турнею, встав Петро дуже рано, бо аж налив ся цілий з непогамованої охоти огляданя так гарної Магельони. Розказав гарно приборати свого коня, сам убрав ся в найкоштовнійшу зброю а голову накрив гелмом, на котрого верху зроблені були по майстерськи два срібні ключі.

Коли вже зближив ся час, як мали утворити ся ряди для рицарів, король враз зі своєю гарною дочкою і службою мав прибути на ескраду. Петро заняв найгарнійше місце, аби яко чужий, не оказав ся гордим і впертим. Позаяк на гелмі не умістив свого гербу, через то ніхто не міг зближити ся до него на місци борби, котрий до него в той спосіб належав. За короткий час з'явив ся герольд і ознаймив, що прийшов власне час віддати честь паннам і паням. Хто хоче на їх честь копію свою зломати і по рицарськи забиватись нехай умістить ся в рядах.

Заледво зачав ся поклик, явив ся в ряді гарний Генрик з Кранони; слуга королівський вступив против нього. Вже при першій ударі остатний повалив ся на землю, а падаючи підложив своє копіє межі ноги Генрикового коня, так що той рівнож перевернув ся враз зі своїм конем.

Приятелі королівського слуги признали, що рицар зістав в тій шляхотній борбі цілком поконаний, а слуга виграв. То так розгнівало Генрика, що вже не хотів більше сходити ся, проте герольд візвав иньшого в ряд; зараз заняв то місце Петро, з сильним постановленем пімстити несправедливу програду Генрика, длятого з цілою силою ударив на противника і враз з конем перевернув его через бараєру. Всі присутні здумали ся на вид так великої сили і зручності; сам король урадував ся дуже тим рицаром з срібними ключами і іслав до него герольда, котрий ему заявив, що пан его король Магельон ждає собі довідати ся о походженю і назвиску рицара, на що Петро відповів. »Скаж ому пану - королеви, що я прошу е-

го в моїм імені о таємницю, бо перш від виїздом з моєї вітчизни я заприсягнув нікому не казати ким я і звідки походжу. Скажи твому панови що ясьм бідним шляхтичом з Франції. Скажу каю в сьвітї ласки від дівчї і невісткї Герольд оповїв то все королеви; Магельон вдорив ся цілком тою відпочібною і похваляв дуже скромність рицаря, котрий не хоче позискати собі великого імени.

Ще багато ставали з Петром до борби, але всі зістали в короткім часї цілком побиті. Між згромадженими розляг ся одим великий і спільний голос похвали для молодого рицаря, від того часу уважали его за найсильнїйшого. Тим більше так король як і інші пани хотїли знати его імя. Дами також обдаровували гарного рицаря зі срібними ключами своїм поважанем і взглядами. Головно заняла ся їм гарна Магельона, котра не могла ані на хвилю о нїм забути. По укінченю турнеїв Петро отримав загальні ознаки пошанованя. Потім вернув до себе; товарищували ему Генрик з Краповь і кілька інших рицарїв. Генрик учив більшшу до него склонність і від гої хвилї позістали добримми приятелями.

Магельона носила в серцю образ героїського рицаря зі срібними ключами і для того просила свого батька - короля, щобн справив нові турнеї, в надїї, що в той спосїб буде мала нагоду другий раз оглядати чужого рицаря. І король також чув ся урадованим, кілька разів його бачив, его чесноти, скромність і побожність заняли для него всі серця.

Раз просив король своїх дворян, щобн задали собі троха труда в ціли вивіданя ся о імені таємничого рицаря і щобн запитали ся его, чого він виїхав з родинного краю в сьвіт. — Та їм що о нїм довідав ся, запросив его одного разу на обїд.

Рицар утішив ся дуже доказом того великого пошанївку, а ще більше солодкою надїєю, близького виду так гарної Магельони, та розмови з нею хотїй-би через кілька хвиль; длятого то поставив ся на час в замку. Король прийняв его дуже ласкаво і усїв з ним та з рештою гостей і родиною до стола. Петрови дістало ся місце против гарної Магельони; серце его і очн спочивали від часу до часу тільки на хоронім личку дівчї,

так, що забув цілком о обіді. Вид тої незрівнаної краси яку мав перед собою, ситив его зір і наповнив серце любовю, котрої взаїмність мусїла би зробити его найщасливішим з поміж всіх людий на кулі земській. Уважав ся однак негідним для позискання такої любови, думаючи, що тільки який князь з першого роду буде мав право до такого чуда природи.

Всьо що Петро чув до гарної Магельони, Магельона чула до рицара (Петра). По скінченім обіді розпочали ся всякі товариські забави в сусідній сали, підчас чого мав Петро спосібність ще більше зблизити ся до гарної королівни, а найбільше, коли король з королевою віддалили ся до себе, позваляючи Магельонї ще довше зістати між гістьми. Магельона скористала зі спосібности, казала рицара зі срібними ключами прикликати до себе і сказала до него:

Шляхотний рицарю!

»Мій ласкавий пан і отець переважно у Вас має уподобанє, рівнож мама моя і всі, котрі тільки знають. — І заслужилисьте на то своїм чесним житем і рицарськими ділами, длятого прошу Вас, відвідуйте нас часто, бо своєю присутностию тішите не тільки моїх родичів і всіх рицарів, але також і всі дівиці і старші невісти«. Петро відповів на се з правдивою скромностею:

Ласкава королівно!

»Не чую ся навіть в силах подякувати тобі ласкаво »панно«, високим родичам твоїм, шляхотним рицарам і всім паням за взгляди, якими мене обдаровуєте. Не варта я бути найнищим вашим слугою; прошу однакож, мене в ласці своїї за такого уважати, а запевняю Вас, що всюди і все охотно Вам служити буду!« — »Дякую Вам за Вашу прихильність« — відповіла княгиня — »і беру Вас охотно за мого рицаря!«

Потім королева - мати покликала еї до покоїв; попрощала гостей, а передовсім свого рицара і відійшла. Відходячи ще раз поновила просьбу, аби рицар хотїв їх як найскорше відвідати, причім, щоби оповів о звичаях і обичаях свого краю. Потім віддалила ся, кидаючи на прощане так огнистий погляд, що горячі его лучі передерли ся до серця жвавого молодця. Ко

роль прийшов знов до салі і просив рицара зі срібними ключами, щоби му відкрив своє походжене і назвище, але мимо усьмих просьб не міг вимогчи на нїм бїльше, крім того, о чїм вже знав давно. Петро представив ся другий раз ко бїдний рицар, котрий опустил родинне гнїздо, щоби звидїти сьвіт і виправити ся в рицарських штуках. — Король не напирив бїльше, але ще сильнїйшого набрав переконаня, що Петро походить з високо-положеної родини. В кїнци попрощав король своїх гостей і наш приятель повернув до свого мешканя.

III.

Повернувши тихцем до свого мешканя, замкнув Петро за собою двері, щоби спокїйно подумати, якї насїдки вийдуть для него з приязни княгинї і ласки короля. Магольона також замкнула ся сама в своїй тихїй спальнї, аби забаву з незнайомим рицаром хотїй в думках далї протягати. Бажала конечно довідати ся о його правдивїм назвиску і походженю, бож була переконана, що любов її до незнакогого ще бїльші прибрала би розміри, коли би мала ту певнїсть, що він рївнож з так знатної як она родини. Справдї стать його повна шляхотности, его рицарське і делїкатне обходжене вказували виразно, що не єсть простим авантюриком шукаючим по сьвітї слави і пригїд, однак правдива певнїсть була би її далеко милїйшою чим найправдоподїбнїйші домисли. Часами думала, чи він не умисне з любви до неї приїхав до двору королївського укритий і не даючи ся пізнати, щоби ся о її правдивїй вартости переконати. То всьо робило єї непевною себе і роздражнювало її. Не знала тепер, як має собі з незнаким рицаром поступити: чи бути щирою і отвертою, то єсть такою, якою була з натури, чи оказувати йому головнїйші взгляди, як високо-родженому, чи оказати ся обоятною. Не могла згодити ся зі собою. постановила звїрити ся мамці зі своєю укритою любовою. Прикликала її до себе і сказала:

Найдорозша приятелько!

»Від давна оказувалась для мене велику любов і привязане. Нині хочу ся тобі віддячити оказанем неограниченого в тобі довіря. Отже звірюю ся тобі з моєю дуже великою тайною«. — »Заховаю її для себе — відповіла мамка — і ніхто ся більше о ній не довідає. А з моєї сторони буду старати ся дати тобі добру раду і поміч, о скільки буду могла!« Магельона оповіла своїй мамці докладно справу своєї горячої любови до незнакомого рицаря зі срібними ключами. — »Від часу як его пізналам, ані їсти ані спати по ночах не можу! Коли бим знала напевно, з якого він роду походить, ані хвилини бим ся не здержувала віддати єму мое серце; длятого, мушу досьвідчити його уроджене і вартість!« Нянька не знала зразу що на се відповісти; вкінци сказала по намислі, що шляхотний рицар з певностию відповість тій горячій любові робячи єї своєю женою, а заразом обсипаючи її великими достоїнствами. Притім порадила єї гамувати ся в оказаню хоть одробини чути, що єї непокоїть, щоби то ані в думу коханка ані в гнів батька не впровадило.

Та мова засмутила дуже гарну Магельону, усилювала навіть заглушити в собі живе привязане і склонність до гарного рицаря, але даремно. В кілька день пізнійше з плачем звірила ся няньці, що згине марно, если не довідає ся чогось певнішого о рицарю зі срібними ключами. — Просила няньку, щоби їй в тім помогла; не знала однакож, яку дорогу вибрати собі до сповнення своїх замірів. Просила ю так горячо, що нянька прирікла сміло приступити до діла, хотяй би навіть мала наразити ся на небезпеченство і пострадати ласку короля. Постановила наперед удати ся до рицаря, аби випитати его і переконатися, чи він також любить гарну княгиню. Щоби сходити з ним не були дуже явні, удала ся до костела. Петро знаходив ся там також, затонлений в горячій молитві. Крім них не було нікого. Видячи се нянька, набрала більшої відваги; перше однак молила ся, потім доперва зближила ся до рицаря і сказала:

Пане рицарю!

»Дивую ся дуже, длячого так таємничо укриваєте ся зі своїм походженем і назвиском, коли тимчасом зробилибсьте

велику радість мому панови королеви, а переважно гарній княгині Магельоні, колибисьте вже раз ту заслону хотіли скинути з себе і указали ся в своїй власній особі».

Вчувши рицар ту смілу мову, став і розмішляв, від кого би вона властиво походила; був певний, що від Магельони. Намисливши ся ще трохи, відповів: — «Єсьм Вам дуже вдячний добра жінко і прошу Вас, абиьсте ся поклонили від мене Вашій чесній і гарній княгини і перепросили, що імени і роду мого доси не відслонювавем; не робивем сего ще перед ніким від хвилі, як опустивем пороги родинного дому. Понеже однак, княгиню Вашу ціню понад всьо і охотно хотів бим її служити, проте нехай знає, що походжу зі знаменитої родини, котра сміло мірити ся може з найвисше поставленими родами цілого сьвіта; просіть єї в моім імени, аби задовольна ся тим обясненем і хотіла прийняти від мене памятку, бож не так скоро знайдесть ся друга спосібність!» — Кажучи ті слова, віддав няньці оден з трох перстенів, котрі дістав від матери. Нянька приобіцяла волю его сповнити, почім розійшли ся.

В глибокій задумі Повернув Петро до своєї палати, під час коли нянька не могла діджати ся хвилі, коли стане перед своєю улюбленою княгинею з великими новинами. Передовсім піднесла велику чесноту і шляхотність молодого рицара, виняла перстень і віддала его Магельоні. Перстень той, незвичайно дорогий довів їй ліише, чим всі запевненя о високім уродженю гарного рицара і вляв в ню солодку надію щасливої будучности. Тепер вже не вагала ся віддати йому цілу свою любов, бо переконала ся, що гарній рицар тільки з любви до неї прибув на двір єї батька.

Слідуючої ночі пораз першій спокійно заснула княгиня по кілько неспаних ночах, а причиною того був перстень, котрий від часу до часу обсипала поцілунками. — Над раном мала розкішний сон, доказуючи, як далеко гарна дівниця залюбила ся в рицарю. Не звірила ся однак з тим нікому більше, тільки одній няньці. Снило ся їй, що знаходила ся з рицарем в пречуднім городі, виявила йому свою горячу любов, просячи сильно, щоби не укривав дальше свого роду і назвиска. Рицар відповів

на то, що не прийшов ще час і година, в котрій має ся явно відслонити і просив ю, аби ушанувала через той час его таємницю, — потім довідає ся о всім. З тими словами дав їй рицар дорогий перстень, гарнійший і коштовнійший від першого, почім пробудила ся.

IV.

Петро старав ся сильно о то, аби міг спіткати ся в костелі з мамкою Магельони, бо мав їй щось важного донести.

Вкінци удало ся ему то досконало. Спостерігши його мамка, приближила ся і сказала, що гарна княгиня казала виразити велику радість і подяку за перстень. Рицар зараз відповів: »Перстень той єсть зникомий, добра жінко, аби його княгиня мала перецінювати; маю я для Магельони далско більший скарб в моім серцю, бож до неї належить тіло мое. мое добро і мое жите. Не можу о тім довше замовчати; серце мое запалило ся красою княгині, тільки при ній єсть мое жите — а без неї смерть. Если она не відповість чутям мого серця, буду найбільше нещасливим рицаром під сонцем. Знаю, щосьте є найвірнійшою приятелькою княгині для того прошу Вас повторіть мої слова Магельоні, щобим знав, чога ся маю сподівати. Скажіть їй, що всьо зроблю, аби тільки позискати єї любов і руку.

Жінка подякувала за довіре і прирекла зробити, що їй сказав рицар. Притім, додала мамка, сподієть ся в короткім часі принести йому веселу відомість, котра тим радістнійшою для нього буде чим скорше зрече ся своєї таємниці. »Зречене ся єї, лежить зрештою в інтересі Вас самих — говорила з переконанем, бож я є певною, що сполучене Вас з гарною княгинею наступило би скоро, коли би уроджене Ваше не ставило жадних перешкод. Заповнила його ще, що княгиня всегда о нім думає і говорить, що навіть снила вже о нім«. Відомість ся втішила Петра непомірно і сказав до жінки: »Люба приятелько! Сказались мені тільки радісних відомостей, що вдячним Вам буду за них до смерти. Прошу Вас ще о одну прислугу. По

можить мені в відвидженю самої княгині і говореню з нею хотяй через кілька минут, бож хочу її, але її тільки самій виявити імя мое і мій рід, котрого ся не повстидає».

Мамка прирекла йому помочи в тім бажаню, причім обоє залюблені будуть могли висказати собі свої горячі почутя, наговорити ся досить і надивити ся на себе. Врадований тим незвичайно, видобув Петро другий свій перстень і віддав його мамці з тим, щоби жертвувала його гарній княгині. Казав притім сказати, що приняте його буде уважав за особлившу ласку, котра його зробить щасливим. Мамка взяла перстень і другий раз прирекла спразу як найлучше залагодити. Найкоротшими стежками повернула з костела до замку і до кіматн Магельони. Сум з причини любови до рицаря зробив єї слабою, не могла нігде знайти спокою і розради. На вид мамки вискочила на рівні ноги зі своєї постелі і спитала, чи не приносить яких новин від любленого?

Мамка чула ся щасливою, що на питаня княгині може дати таку веселу відповідь. Оповіла одже її всьо, виявила охоту сходити рицаря і подала єї золотий перстень. Княгиня кинула ся на шию своїй мамці, почала єї пестити і цілувати, словом довго не могла ся успокоїти з радости. Знала тепер на певно що горяча її любов знайшла взаємність, що її кохачок не менше переносить тернінь із за любови, як она сама і що єсть вірним лагідним і шляхотним. Мамка ще запевнила, що нігди не бачила так мудрого і високим духом оживленого рицаря, як Петро. І в тій гармонії годили ся їх чутя, що обоє хотіли бачити ся з собою, щоби взаємно зі своєї любови висповідати ся. Перстень поданий її мамкою, був врешті найліпшим доводом, що небо його зістало для неї, бо той самий перстень в недавнім сні бачила. Потім зачала параджувати ся з мамкою, где і коли мають ся видіти з собою найбезпечнійше і найпевнійше. Слідуючого дня постановила мамка конечно бачити ся з рицарем і удало ся їй се в каплиці, до котрої Петро щоденно ходив. Коли єї Петро зобачив утішив ся дуже, бо сподівав ся веселих вістий від гарної Магельони. Отже встав зараз, пішов на против мамки, поздоровив її приязно і отримав слідуючі вісти:

»Стане ся Вам то, що собі яделаєте, шляхотний рицарю! Гарна Магельона рівнож горячою любовію палає до Вас. Жаден рицар що носить зброю і бере участь в забавах рицарських не єсть так щасливим, як і я! Щаслива і рівнож була та година, котра Вас ту привела, бо своєю красою, діяльністю шляхотностию і любовію здобулисте серце найгарнійшої і найзнатнійшої княгині, котра сердечно дякує Вам за перстень, прирікаючи, уважати його за дорогу памятку, за реліквію вашого серця і носити його аж до смерті! Княгиня є готова Вас прийняти і серце своє перед Вами отворити. Я вам подам спосіб до сходи, однак мусите мене запевнити на шляхотність і віру рицарську; що Ваша любов лишить ся чистою і гідною як то заслугує на Ваш стан«. Чесний рицар впав на коліна в святів місци і сказав: »Дорога приятелько! Присягаю і прирікаю Вам на Бога і перед Богом, що заміри мої суть вірні і чисті як сонце і не желаю нічого, що противно єсть чистоті обичаєв і гідности для женщины. Усилованє мое єсть щоби любов гарної Магельони при Божій помочи тільки через св. Тайни супружества отримати, як того вимагає наша церква християньська, віра, Бог і звичаї світа«.

Почувши ту присягу мамка сказала: не думаю, що будете Ваші любовні наміри тримати на увазі, длятого прошу Вас в імени княгині, завтра по полудни перетиснути ся через малу фіртку, звідки буде вже Вам дуже легко дістати ся до кімнати княгині де знайдете єї саму тільки враз зі мною. Я не буду Вам довго перешкаджати, але буду ся старати о то, щоби нічо не переривало Вашій розмові і виявленю Вашої любви! Рицар подякував горячо за тую відповідь, а потім розійшли ся; рицар до своєї кімнати, а мамка поспішила як найскорше до Магельони, щоби єї приготувити на скорі відвідини. Княгиня аж мліла з тої радости. Час, що ділив рицара від Магельони, видавав ся єму вічностію. Коли вже надійшла назначена година, опустив мешканє і шов до городу. Маленьку браму, окриту між густими кущами найшов цілком отверту; рівнож всі двері, котрі вели до кімнати княгині були отворені. Прибуте рицара так утішило гарну Магельону, що стала червона як рожа. Колиб не му

сіла вязати ся взглядами сьвіта, а тільки дала поступ своему учуттю, була би кинула ся йому на шию, нестила ся з ним і цілувала його; мусіла однакож дати ся поконати розумови, котро-го в таких случаях кождий слухати повинен. Привітала його по-важно і приязно як ся належить. Рицар також боров ся з власним запалом, став перед княгинею і не знав що говорити від чаруючого її позору. А коли пробудив ся з того дивного сну, клякнув перед Магельоною і сказав: »Високо-ласкава княгиніе! нехай Господь Найвисший уділяє Вам всього, чого тільки забажає Ваше серце, а імено щастя, поваги і вірних слуг і підданих!«

Поздоровлене то збудило Магельону з непритомности; встала, подала йому руку і сказала: »Витаю Вас радісно, шляхотний рицарю, сядьте ту коло мене, бож не лицює Вам клячатити перед мною!« Тоді мамка виїшла до другої кімнати, що-би залюблені в визнаннях своєї любови не мали жадних пере-шкід. Рицар аневиннив ся наперед зі смілости свого прибуття, але княгиня не даючи йому докінчити сказала:

»Шляхотний рицарю! Зробилисьте мені велику радість Ва-шими відвідинами бож від давна хотімам сам на сам безпечно і спокійно з Вами розмовляти. То бажане власне спонукало ме-не запросити Вас до мене хотяй того не повинна учинити мо-лода дівця. Склонив мене до того Ваш шляхотний поступ, ко-трий запевняє мене о чистих думках з Вашої сторони, жадною злобою не поконаних. Від першої хвилі як Вас позналам серце моє до Вас скланяло ся а через сліджене Вашого житя, дій-шам до певности, що посідаєте всі прикмети поважного ри-цара. Понеже серце моє цілком отворилам перед Вами, позво-льте, що Вас буду просити, щобисьте вже довше свого назви-не і роду не заслонювали і не держали в тайні!« Рицар встав і сказав: »Я не варт, найласкавійша княгине тої приязни і того привязаня, до якого ся признаєте, бо я ще не окрив ся вінками барвінку. Склонює мене тим більше до відслоненя мого назви-ска і роду не заслонювали і не держали в тайні!« Рицар встав і ксму не говорили, бо як я вибирав ся з вітчизни, прирік укрива-ти ся і нікому до сего часу не виявив. Знайтеж проте, найла-

скавійша клятиче, що єсьм одиноким сином грабства Провансїї, а отець мій єсть вуйком французького короля. Опустив я отця і матір лише для того, щоби посїсти Вашу горячу любов, бо-ж слава Вашої краси засягнула аж на двір мого батька. Не штуки рицарські, котрі так багато відважних рицарів притягають до Неаполю, були причиною що опустивем моїх плачучих з жалю родичів, але жажда пізнаня Вас і з ласкою Божою позисканя Вашої неоціненої любви. Тепер знаєте вже всьо, чого хотїлисье ся довідати. Від першого погляду на Вас почувем промінь любви в моїх грудях і присягаю Вам, що до смерти лишите ся для мене найдорозшою істотою на цілім широкім сьвітї!» — Тепер доперва усмілив ся сїсти коло Магельони, котра сказала: »Дякувати Богу Найвисшому за той день щасливий, в котрім я Вас пізнала. Бо справді чую ся найщасливїйшою з помїж всіх невіст, що рицара так високо уродженого, так шляхотної мисли, так чистої і вірної любви, так незрівнаної відваги, обичайности, краси і мудрости — своїм можу назвати.

Приїхалисье до мене, шляхотний рицарю, з так далеких сторін, опустилисье плачучих за Вами родичів, маражені булисье на небезпеченьства, а то всьо тїлько для мене, для любви до моєї особи. О, як я Вам єсьм вдячною, якже Вас люблю горячо. В першїї зараз хвили показалисье ся відважним, делїкатним, шляхотним і з пошаною приналежною кождому стансви, що всьо рицарство далеко по задї лишилисье за собою. Найбїльшим моїм щастем суть на сьвітї тїї мисли, що покинулисье отця і матір, край і підданих, щоби принести своє серце в офіру. Даю Вам за те всьо що маю. В серцю моїм як довго тїлько беть ся, Ви один маєте панувати; крім Вас жаде иньший образ в нїм не ожїє, ані місця не знайде. Заховаймо однакож нашу любов в тайні аж до заручин, а бїдьте з моєї сторони певні, що не віддам руки кому иньшому!» Далї зняла золотий ланцух з дорогим замком зі своєї шиї і говорила дальше: »З отсим ланцухом віддаю Вам мою честь, мою душу і мое житє; возьміть єго яко завдаток моєї вічної вірности!» Петро обняв єї в свої рамена, притиснув до своїх грудей і уста кохаючих ся по раз перший злучили ся з собою в горячїм поцілунку.

Охолопувши трохи з того шасеного щастя, сказав голо-
сом сильно зворушенням: «Не єсьм в стаїі Вам найгарнійша з най-
гарнійших надякувати ся за Вашу приязнь і любов. Ваше жела-
не сповню як найвірнійше і звязок наших серць не буде нікому
знаний, аж доки не получим ся явно.

Тимчасом, яко памятку і задаток моєї чистої любви во-
зьміть се йперстень». Був то третій і найдорозжій перстень,
який ему мама дала при від'їзді. Магельона взяла его з серде-
чною подякою, притиснула по раз другий до себе гарного ри-
цара, обдарувала его кількома горячими поцілунками і заклика-
ла няньку аби вже була при них. Закохані, ще дуже довго і бо-
гато говорили між собою, бговорювали заразом спосіб часто-
го і безпечного баченя ся з собою. А відтак розійшли ся. Петро
вернув до свого мешканя і від того часу був далеко веселій-
шим. Тепер донерва переконав ся найліпше о чаруючій красі
Магельони.

Туга за нею змушувала его відвиджувати двір короля що
раз частійше; — помімо того заховував ся завсїгда так осто-
рожно, що ніякий домисл звязку его з гарною княгинєю Маге-
льсоною не міг ся виявити, а король враз з цілим двором приї-
мав его з ще більшою приязнею, як перед тим.

Тільки хвилями, коли був певним, що его ніхто не бачить,
топив свої взір в шафірових очах княгині; тож само і вона ро-
била від себе. Кілька разів удало ся ему навіть зблизити до неї
і промовити пару милих слів, з чого обое дуже тішились.

V.

В тім часі жив в Римі славний рицар Фридрих фон Крон,
славний зі своєї сили і рехтельности. Той також полюбив гар-
ну Магельону, але не знайшов ласки в її церцю. Щоби преці
серце її вкінци до себе притягнути, постановив видати в Неа-
полі турнії; постава у него була гарна, був сильний і відваж-
ний, отже думав, що не знайдець ся жадний рицар, котрий-би
ему зрівняв. Король неаполітанський дав ему на то з серця своє

дозволене і розказав оголосити через герольдів в усіх Італії, Франції і інших краях, щоби всі рицарі, хочаби собі здобути любов дівичь і пань його двору, взяли участь в тих великих турніях котрі відбудуть ся на дни уродин його дольки Магельони. То примусило багато князів і панів прибути до Неаполю.

Най-начнійші з них були: Антоній князь савойський, Фридрих, марграф з Моетфорту, Едвард, князь бурбонський, Петро, кривняк короля ческого, Генрих, князь ангельський, Яков з Провансії, стрий рицара зі срібними ключами, котрі видались собі як цілком чужі, бо Петро не дав ся пізнати. Брак місця в сій книжочці не позваляє нам вичислити всіх тих пригід, які мали місце в двірським сьвяті. Ніколи ще за памяти історії, не було в Неаполи так багато князів і високо-учених осіб, як тоді, длятого король неаполітанський дбав про те, щоби нічого шляхотним рицарам не забракло. Скоро надійшов день уродин Магельони, рицарі згромадили ся в каплиці замковій для вислуханя Богослуженя. Потім знов кождий спішив до своєї квартири, узброїв ся від ніг до голови і прибув з поворотом на місце турніїв, где вже на високім піднесеню чекали: король, королева, гарна Магельона і багато інших пань і двірських знайомих. З піднесеня того розтягав ся великий вид на площу турніїв.

Коло Магельони зібрали ся найзнатнійші і найгарнійші княгині краю волоского, а мимо того Магельона надзвичайною своєю красою перевисшала всіх і була між ними як поранна зьвізда. Нічо ж дивного, що помимо її волі, звернула на себе увагу всіх прибувших рицарів.

Першим, котрий вийшов на арену, був Фридрих Крон; він також отворив турнії; по нім вїхав Антін Савойський і т. д., після достоїнства і ранги військової. Доперва наконєць ставив ся Петро зі срібними ключами, як найнищий з них всіх. За ним доперва звернули ся очи гарної Магельони. Коли вже усі уставили ся, розказав король оголосити через свого герольда так:

Зітканя мають відбути ся приязно і з любовою, не сьміє бути в них жадний рицар, або иньша особа ушкоджена, але кождий має старати ся поступити як найлучше. Тоді вїхав напе-

рсед Фридрих Крон і крикнув так сильним голосом, що єго всі зрозуміли: — »Нині хочу показати мою зручність і силу і бороти ся на славу шляхотної і гарної Магельони; бороти ся так, щоби поконати!« Притім похилив троха своє копіє на знак, що готов прийняти противника. Під'їхав до него Генрик, король англійський. Перше вдарене з обох сторін було так сильно, що списи обох поламали ся від разу; притім бувби улав Генрик, колиб не прибїгла поміч. По Генрику прибув другий, котрий Фридриха зараз з коня з кинув. За тим боров ся шляхотний Петро з Провансії, котрий не міг вже довше бути безчишним, але вже раз хотїв показати ся. Понеже ніхто не знав єго імені, всі називали єго тільки рицарем зі срібними ключами. Схід обох був так сильний, що коні під обома повалили ся. Король не міг втримати ся в вираженю для похвали для обох рицарів, задля їх незвичайної сили і відваги і розказав, щоби змінили свої коні і ще раз ударили на себе.

»Хочу конечно — говорив король, бути певним, кому признати нагороду перворядну!« — Не треба говорити, кому гарна Магельона желала виграня; так єсть благала в серцю Господа Небесного, щоби допоміг їй наймилїйшому отримати пальму першєнства. Скоро оба рицарі сіли на нові коні, ударили на себе другий раз і то так, що Петро обрубав Лянцельотови рамено і повалив єго з такою силою на землю, що король був в страху, чи поконаний рицар не згине на місци. Слуги піднесли єго з поля турніїв до кімнат королівських, щоби дати йому скору поміч. Так отже Петро зістав паном сьвітового торжєства.

Заздрісні рицарі хотїли ще пробувати своїх сил з непоко-наним. Виступив наперед князь Антін Савойський, але зістав при першїм сходї скинений на землю. Слїдуючим був єго стрий Яків з Провансії, незнаючи о тїм, кого має перед собою. Однак Петро не хотїв з ним бороти ся і сказав герольдам сказати єму, щоби не входив з ним в борбу, бож він нігди на нього не ударить, яко на такого, котрий єму раз віддав велику рицарську прислугу, а іменно власною своєю рукою пасував єго на рицара. Яків ознаймив єму зі своєї сторони, що хоче з ним бити ся бо в противнім разі узнає єго за тхора. То було за богато для

молодої крові Петра, розгнівавши ся пристав на борбу, але свою копію уставив в той спосіб, що не доторкнув нею свого стрія, підчас коли той з такою силою вдарив на противника, що зломав на нїм своє копіє, але і сам впав з коня. Король спостеріг се, що Петро тільки через якусь гречність і ушановане своєю списою списою в той спосіб покерував і не хотів з своїм пртивником бити ся, не міг дозріти причини, коли противно, гарній Магельоні цілий той спосіб був ясний як сонце. Яків дістав другого коня, але бійка скінчила ся побідою як перша. Петро знов не хотів ударити своїм копієм. Яків противно з такою силою вдарив на противника, що аж сам як галка покотив ся з коня, підчас коли Петро ані дригнув на кони, що всіх рицарів дуже здивувало. Почувши се Яків і переконавши ся в той спосіб о великій силі Петра, узнав его голосно за виграного, не знаючи, що бив ся зі своїм кривняком. По Яковови ставив ся Едвард Бурбонський, рицар великий і сильний; за першим сходом перекинув его Петро враз з конем далеко з бараєри. Здивовані рицарі видали зі своїх грудей загальний оклик похвали. Едвард признав ся за побитого. Тоді Фридрих з Монфорту так скоро прибіг до Петра, що копіє своє як стебло легко злома вна дрібні куски, причім Петро ему струтив золоті на раменники. По тім випадку, без потичок оголошено его загально найсильнішим. В той спосіб побив кожного з присутних рицарів і жадний вже не хотів з ним ся пробувати. Петро зняв з голови шишак і поспішив до короля. Той разом з судіями (осібно на то вибраними) у знав його, що виграв турнії і розказа герольдови оголосити Петра за найсильнішого зі всіх присутних рицарів, а також за бойовника, котрому належить ся найбільша честь і узнане від цілого народу. Тоді королева гарна Магельона і всі присутні женщины зложили ему свої подяки і аж тоді від'їхав Петро враз з рештою рицарів до свого мешканя, щоби перебрати ся в лекшу і вигіднішу зброю.

Через осібного герольда запросив король всіх рицарів на пир. Коли вже всі сиділи коло стола, подякував їм король за висвідчену йому честь. Іменно звернув ся до Петра і сказав: »Дякую Вам любий мій приятелю, за ту честь мені висвідчену і

горднїй єсьм з того, що бачу Вас в своїм дворі, бо маю сильне переконанє, що жадний князь на землі не може ся похвалити так сильним рицарем, котрий не тільки через свою силу, але рівнож через свою покору, обичай і строгу рительність, гідним єсть пошани і похвали. Всі присутні тут князі і пани скажуть те саме і злучуть ся з моїм желанєм, щоби Бог дав Вам то, чого собі найбільше в своїм серцю бажаєте».

Всі прикляснули королеви і на честь незнайомого рицаря зі срібними ключами, взнесли грімкий оклик: «Многая літа», почім ціле товариство засіло до їди. Король і рицарство віддало йому глибоку честь, а ті з котрими він говорив, уважали ся за щасливих і гордих з того. Заховуванєм ся приятельським, потягаючим і отвертим, позискав собі в одній хвилі крім пошани також загальну любов. Був то чоловік молодий і гарний; промінь єго лица трискав житєм і огнем через шару сьміючих ся очий; голова була покрита ясно-золотим волосєм, котре ставило, якби дорогу раму тої гарної і шляхотної гвари. Радість була загальна.

Однак король не забув о раненім Ляшцельоті — пославши до нього найзнаменитших лікарів і кажучи дати йому найліпшу опіку. Ті задали собі так багато труду, що поаратанє рани меновилічили в дуже короткім часі. Пятнадцять днів стояли стели і двері королівські отверті і кождий рицар мав вступ вільний, але гість зі срібними ключами був наймітійшим, з чого Магельона надзвичайно тішилась, однак все мала ся на осторожности з виявленєм своїх чувств.

VI.

По укінченю торжества в дворі, удало ся нашому приятелю другу раз розмовляти з Магельоною; та стискала його з жаром і хвалила за рицарство. Петро вимавляв ся з всілякої заслуги і сказав, що краса єї єсть тим талізманом, котрий дав єму відвагу і силу і кождий папад відважно і безпечно відперти. Але з болем серця мусить подумати вже о повороті до вітчизни, бо батько і мати ожидають нетерпеливо, бо лише під тим

услівем дозволили йому виїхати з дому, що скоро верне. Зaledво Петро сказав ті слова, котрими хотів пробувати любов княгині, — та розплакала ся гірко; кров зникла нагло з її жил, зблідла як стіна, а тяжка слабість відбивала ся через її очи. Підчас довгого плачу, сказала врешті до Петра:

Любий мій Петре!

»Не хочу і не можу Вас затримати, бож Господні і людські права наказують, щоби син був всегда родичам послушній. — Але тяжко робить ся мені на серцю, коли подумаю тільки, що опустите мене з моєю неvigаслою для Вас любовю. Без Вас не маю спокою і щастя і в короткім часі по повороті своїм до вітчизни, довідаєте ся о моїй смерті. Позаяк не можу жити без Вас, про те прошу Вас коханий приятелю, повідоміть мене докладно о хвилі Вашого від'їзду, щобим була готова Вам товаширувати; полягаю притім на Вашій присязі після котрої заховаєте мене в пошані і нетикальности, доки священник не получить наших рук«. Скарга ся і привязане зворушили дуже шляхотного Петра. — »Будьте спокійні, найдорозша Магельоно, — сказав цілуючи її в руку, — і не виливайте вже більше сліз по причині нашої розлуки, бо постановив я собі, не скорше з сего краю виїхати, а ж довідаю ся, як річ стоїть між нами; волівбим сто тисяч разів умерти, як Вас опустити. Если однак хочете щасте Ваше і поводжене, свою власну особу і Ваші чесноти віддати в мої руки, то будьте певні, що нічого не зроблю ані на хвилю, щоби Ваш стан, Вашу чистість і обичайність могло образити!« Магельона успокоїла ся через то запевнене і сказала вже з легшим серцем: — »Виджу найдорозший Петре, що можу Вам сміло повірити і роблю Вам пропозицію, щобиьте конечно з відси виїхали, а то для того, аби наша любов не зістала нарушеною і перерваною.

Маю дві причини до того: Раз, що довге перебуване Ваше на дворі мого батька моглоби ся Вам вкінци навкучити, через що і любов Ваша до мене цілком би озябла; по друге для того, що волею мого батька есть дати мене замуж як найборше і то ще в сім році. Без Вас не могла бим жити, а тим білше при боці иньшого мужа, длятого прошу Вас, утікаймо звідсіля.

Чим довше будемо відтягати, тим труднїйше буде нам наш плян виконати і тим неподібнїйше стане ся наше підприємствє». Петрови дуже подобала ся та пропозиція і по раз другий присягнув вірність горячо улюбленїї Магельснї. Обидвоє улюблені умовили ся, що третого дня зараз по півночи, коли всьо буде в найглубшїм снї, кинуть ся до утечі, а іменно через малу браму від городу. Петро мїг там стояти вигідно зі своїми кіньми і неспостережно з міста виїхати; умовили ся також о дорожї, по котрій будуть могли найскорше переїхати границю. Бож сказала Магельона: »Коли батько довідає ся, що ми втікли, скаже нас ловити, а коли пїймає, уба з певністюю«.

По тїї умовї, упустив Петро свою улюблену, напам'яючи, щоби ставила ся на назначену годину. Обидвоє тримали свій замір в глибокій тайнї. Петро вислав більшу часть своєї служби наперед з кіньми, лишаючи тільки ті, котрі мали йому служити до утечі. В назначенїй годинї став Петро з кіньми перед малою брамою в городї. На однім їхав сам, на другім мав приготоване сїдло, а третїй найвигіднїйше осїдланий і легконосячий назначений був для Магельони. Та прийшла на місце вчас і без жадного товариства. Петро помїг їй сїсти на коня, сам сїв на свого і в добрій мисли і гуморї пустили ся через найпустїйші лїси, щоби їх не могли знайти, а приближили ся о скїлько могли до моря. Коли настав день, були вже так далеко від Неаполю і між гушавиною в лїсї, що Петро постановив затримати ся, аби Магельона могла трохи відпочати. Зсадив ю з коня, дозволив коневї гризти траву і привязав його враз зі своїми до дерева, тоді обоє клячучи просили Бога, щоби їх від всякого нещастя хоронив і щасливо допроводив до вїтчини Петра. — В короткїм часї зморив сон гарну Магельону, бо цілу ніч не спочила, а подорожею чула ся дуже змученою. Поклала ся під деревом, а єї товариш взяв її голову на колїна і сторожив над кождим єї віддихом.

VII.

Дивлячи ся на того правдивого ангела спокїйно і солодко снячого, Петро не мїг ся наситити єї красою. З трави перей-

шов взір его на груди підносячу ся легко під шовковою юркою. Чари тих точених грудей ошепитомили его до того степеня, що забувши о данім приреченю, що не буде робив нічого такого, щоби образило дівочу скромність, легко дбжачою рукою почав розпинати єї одіж, відхилив ю чисто, розіпняв сорочку на сніжних округлих грудях і ціле лопо відслопило ся перед ним, припроваджуючи його до божевіля. Бувби окладав его поцілуками і нестив ся ним, як найбільшим скарбом, але бояв ся збудити гарну Магельону, котра змучена не чула нічого; перестав тільки па тім, що пожерав го очима. Аж нагло між грудьми спостеріг зложеній кусок шовкової матерії. Зацікавлений видобув го легонько і отворив. Там було три перстені, котрі дав її недавно і котрі она з великої до него любови па своїм серцю носила; завинув їх назад і поставив коло себе на камені, щоби вид свій ситити па ново чарівнім видом. Любов так переповнила его серце, що не знав що робить і цілком забув о перстениях коло него лежачих, коли втім вказав ся великий птах, почав лїтати коло змученого Петра, а поглянувши па червоний кавалок шовку і думаючи що то мясо, блискавицею спустию підложив її своїй плаці під голову, так, щоби ся не прибудила

Петро не мало перелякав ся злодійством птаха, бо його гарна Магельона гнівала би ся на нього; переконавши ся о так діяючій з его власної виши, страті. З найбільшою осторожностію підложив її своїй плаці під голову, так, що ся не прибудила і побіг за птахом. Кидав за ним каміньом і так прибіг аж до моря де птах сїв на стромій скалі. Кинув як міг сильно за негідним рабівником, котрий випустив тоді звиток з перстениями до збуреного моря. Доглянувши се Петро, крикнув зі страху, бігав туда і сюда, чи не знайде чого-небудь, щоби дістати ся до самої скали і трафив на старе човно, котре лишили рибакі. бо вже не було згідне до нічого. Петро з радостею сїв до него, не дбав о небезпеченство, тільки па велику радість, колиб пайшов перстені. Взявши до рук старі порохनावі весла і почав ся зближати до скали. Не встигши віддалити ся від берега, як фалі морські взнесли ся високо і мимо сильного опору з його сторони, почали гнати его чим раз дальше і дальше па море. Чим

давшіе мимо волі віддаляв ся від беріга, тим більшу бачив перед собою небезпеку. Більше чим о власне житє бояв ся о гарну Магельону, котру лишив в дії спяч, і котрої судьба була му найбільшою задачою на євїті. Мисли о ній догвоадили Петра до такої розпукі, що хотів кинути ся в море, аби так не дрожати. Сидів з опущеними в човні руками; не задаючи собі труду, щоби єго біг здержати. Не зауваживши також, як човно щєраз більше занурювало ся в воді і коло полудня здавало ся, що ся затопить.

VIII.

В хвили, коли Петро знаходив ся в найбільшій небезпечі, гадплив корабель везучи Муршів. Вітер пхав єго власне до товнячого ся човна і Петро зістав спостережений і зланий. Петро навіть не дякував Богу за той ратунок; неспокій його о судьбу гарної Магельони був так великий, що яв єго олушений став гєспритомно на покладі, не знаючи, що ся около нього діє. Капітан корабельний вподобав собі дуже гарну рицарську постать і дорогу зброю Петра, длятого постановив не відбирати йому житя, але завести султанови в подарунку. Приятель наш сподївав ся з дня на день помочи зі сторони Муршів, але дуже помилув ся. Обходили ся з ним дуже гарно і давали йому їсти і пити доволі.

Вкінці винили на беріг в Александрїї. Петра вшпроваджено і капітан вдав ся з ним на двір єгипецкого султана і подарував єму Петра. Султан рівнож вподобав собі Петра і обходив ся з ним дуже ласкаво. Щоби мати його все перед очима, запитав ся, чи уміє услугувати до стола? Умію! — відповів Петро. Султан розказав єго вучити єго ще не знайомих йому в єгипецкїм дворі звичаїв і поставив його своїм слугою і підчаним. Тих обичаїв вучив ся Петро так скоро, що перегнав в них цілу службу султанську. Старав ся проте приподобати султанови і робив всьо, щоби йому тільки справило приємність, а іменно задав собі немало труду в науці турецкого язика так, що в короткїм часї міг ся обійти без товмача. Крім того оказував велику здатність і зручність у всіх справах так, що всьо, що

йшло перед султана, переходило через його руки. Занимав ся всім як найрозумнііше, не дав ся через нікого виручити, але сповняв сам свої обовязки.

Мимо однак великої пошани яку мав в дворі і великого внутренного щастя, житє его не було веселим. Серце всегда гнобила слабість, бо мисли о горячо-улюбленій Магельоні дражнили його чим раз то більше. Густо часто приходили мисли скочити до моря, аби раз на всегда увільнити ся від того страшного болю душі; що день і що година молив ся до Всемогучого за свою Магельону, благаючи о ласку над нею і над ним; кождому жебракови при даваню лепти сказав її імя, щоби згадав за ню перед Богом і все собі говорив, що охотно перенісиб ше гірший біль, аби тільки її міг уратувати. Верним до ліса, щоби зобачити, що ся стало з їдною опушеною.

IX.

Гарна Магельона спала ще довго змучена утіканем. Вкінци пробудила ся і думала, що находить ся в обіймах свого улюбленого; ще на пів спячим голосом сказала: »Спалам цілком добре мій найдорожший Петре; — бою ся лиш чи не задовго? Тоді встала, але як-же перелякала ся, коли не знайшла свого Петра. Шукала його наперед на вільній поляні і коло коний, боячи ся кликати, щоби не перевабила шпігунів. Не знайшовши, почала кликати в найбільшій страху: »Петре, Петре! — але тільки ехо відповідало їй на її голос. Цілком без змислів впала на землю і почала плакати та нарікати. Вкінци ще рез зірвала ся з землі, почала бігати по лісі і кликати Петра по імени. Страх той з великим болем душі вчинив ю неприємною. Зімлівши, впала і довго як вмерла лежала на землі. Коли знов прийшла до свідомости почала гірко нарікати.

»Ах мій найдорожший Петре! Ти одна надіє мого житя, где Ти? В якій спосіб я Тебе згубила? Длячого відійшовесь від мене, лишаючи мене в тім темнім, страшнім і понурім лісі? О біда мені біда. — О Господи! Як тяжко караєш проступки взглядом Твоїх заповідий! Колибим не опустила отня і матери, котрі мене таким обспали достатком, булабим не зазнала всіх

тих небезпек і гризот, а Петро був би мені певно лишився вірнішим. Але ні! Прещінь Петро не поступає не вірно! В якій же пустини він може тепер блукати, а може його зловили шукаючи нас, запровадили перед мого батька і згине смертею, підчас коли я тут плачу і заломлюю руки! — Або може князь відкрив, що на мене, що муся не подобало? О всьо-всьо що зробилам — зробилам для його любви, йому одному офірувала мое щасте; він не може через те робити нічо невірного, тільки якесь нещасте его постигло! — Мій Боже! Возьми мене до Себе, або хоть не дозвољь впасти в руки моім неприятелім і запровадь мене знов до приязних людий!»

В той спосіб молила ся і нарікала гарна Магельона довгий час. Вкінци піднесла ся з землі, щоби Петра шукати панобо і при тій спосібности переконала ся, що всі три коні суть в тім самім місци, где їх Петро привязав. Коли їх вздріла почала знов плакати і нарікати: «Всі коні суть ще ту; виджу з того найдорожший Петре, що не опустивсь мене в злій мысли, як я мислила в розпуці. — О даруй, що таке підозріне кинулам на Тебе; що-ж за нещасте розділило нас з собою? Чи вже може тя смерть обняла зимними раменами? Длячого я не могла разом з Тобою вмерти? О вірне щасте! Чи вже-сь ся обернуло від мене?» Цілий день нічо не їла ані пила; біль наповнив її цілу стать до того степеня, що навіть не помислила о потребах тіла. Як прийшла ніч, видрापала ся на дерево і сиділа на нїм аж до другого дня; ані бути чуїною, ані спати в такім положеню не могла — однакож чула ся безпечнїшою перед звїрами. Мислила о тім, де має ся тепер обернути, бо постанєвила не вертати вже на двір свого батька, бо бояла ся его і була би вже ніколи не вичила Петра.

Зі сном сонго злізла з дерева на землю і прийшла на місце, где були привязані коні. На щасте знайшла їх в добрім стані, але не хотіла з них користати; відвязала їх і пустила на вільність, кажучи:

«Бідні звїрята! Пан ваш далеко і не знаю де — серце мое тільки мені говорить, що він мене напевно шукає, длятого йдїть собі где хочете!» Тоді зняла їм уздечки і пустила на віль-

ність, а сам рушила пішки в тяжку подорож і по довгим часі потрапила на дорогу, котра провадила до Риму; з того незмірно утішилась. Не зайшла далеко, коли помислила, що її королівський стрій, мігби бути причиною небезпеки в подорожі, для того звернула в ліс, звідки жадний подорожний не міг уйти її очий, а за тоє она бачила кожного. По довгим чеканю, переходила дорогою якась подорожна, котру закликала до себе, просячи о її ціле убранє. Вчувши се подорожна, судила, що Магеллона є сама в лісі і хоче собі з неї закрити: »Ласкава Добродііко! Ви так добре і гарно убрані, що не потребуєте нічого від мене, для того не кліть собі з людей біднііших від себе; убранє, котре Ви носите, лише украшує Ваше тіло; — моє убранє думаю красить і душу мою«. — »Найдорозша сестро — відповіла Магеллона! — Прешу тя, не гнівай ся на мене, бо моя просьба походить зі щирого серця і хочу конечно моє убранє за Твоє замінити«. В тих словах так богато лежало правди, що подорожна не мислила більше, але пішла з Магеллоною в корчі, зняла з себе свої верхні сукні і окрила ся в одіж подорожної що тільки твар з них було видно та також і твар обмазала чорною мокрою землею, щоб її ніхто не пізнав. Подорожна пустила ся в дорогу в гарних шатах княгині.

В бідній, змученій подорожній, котра в кілька хвиль тою самою вандрувала дорогою, ніхто не доглянув-би гарної неаполіянської княгині, для того не задержувана дістала ся до Риму, где рівнож ніхто ся о ню не питав.

X.

Прийшовши до Риму, Магеллона пішла зараз до Церкви Св. Петра. Ту клякнула перед великим вівтаром, плачучи молила ся горячо: »Всемогучній і вічний Боже, котрий внів мене з почи до сьвітла і обдарував мене спасенєм душі, дай мені також тілесного добра і поможи мені зносити терпінє, котре маю ізза розлуки з моім улюбленим Петром... Хочу всьо то, щом доси перетерпіла і що ще з високого Твого провидіння витерплю уважати за кару за мої провини, тільки не дай мені упадати під кару Твоєї всемогучої руки. Если спасенє моєї душі нич на тім

терпіти не буде, то получи мене з моїм любим перед Твоїм святим олтаром. Милосердний Боже. Прошу Тя щераз уперто, не відвертай від мене Твого лица і змілуй ся над моїм нещастем; Ти оден знаєш добре, як одинока і опущена есьм в світі — запровадь мене в такий дім, де-би я могла схоронити голову, доки Тобі не подобає ся получитьи мене з Петром аж до смерти. О всео те, прошу Тя Боже в Імени Твого Сина, нашого Спасителя Ісуса Христа. Амінь». Відтак змовила еме мол за, а коли і сї покінчила, довго клячучи послала свої мољби до небес, — молитви, котрі для дурних дїтїй свїта суть не зрозумілі, але отець Отець всіх людїй, приймає їх ласкаво і певно. Вкінци піднесла ся, аби знайти якусь для себе схорону. Коли опустила церкву, побачила вуйка, котрий нішов єї шукати. Магельона перестрашила ся дуже коли его уздрїла, укрила ся екором, звідки не тільки не пізнаною, але навіть спостереженою не могла бути. Зрештою в бідній, ніхто не домислав ся гарної княгинї.

З церкви пішла до шпиталю, котрий містив ся недалеко Церкви Св. Петра і була там 15 днів. Через той час ходила щоденно до церкви Св. Петра. Молитва її походила з глибини душі і вкінци причинила ся до її спокою, бо була переконаною що єї Отець небесний вислухав. Пятнаїцятого дня постановила вибрати ся в подорож до Провансії, сподїючи ся скорше чогось довідатись за свого Петра, як в иншїм місци свїта, отже пустила ся дня шіснаїцятого в дорогу і повандрувала дальше в убраню подорожної аж до міста Генуї. Там довідала ся, куди веде найкоротша дорога до Провансії, єї порадили вєісти на човон і подорож відбути водою, бо то прийде її найлегче, найскорше і без великих коштів. Послухала тї ради і пішла зараз до води. Ту знайшла на щасте човей, котрий першим приятним вітром мав відплинути до Провансії. Магельона порозумїла ся з капітаном того човна, котрий дуже малої жадав від неї заплати; заплативши належитість, ввійшла на човен, а в кілька годин пізнїйше плила вже на філях морських. Скоро прибула на місце, пішла зараз до міста, шоби вишукати собі охорону; ідучи в убраню подорожної через улицї міста,

стрінула якусь гостинну жінку, та запросила її до свого дому. Жінка дала їй їсти і напоїла, та відпустила для подорожної малу кімнату з вигідним ліжком. Магельона мусіла їй оповідати багато о своїй подорожі до Риму і о самім місті. Та знов оповідала їй о найважніших випадках в Провансії і сказала їй зовсім докладно о пануючім графі. Між иньшим оповідала так: »В нашім краю можуть чужинці подорожувати як в своїй власній вітчизні, бо наш володар любить вандрівних; зрештою єсть він так добрим паном, як може і другого нема. Походить він з роду Артагонів, пише ся: »Пан і грабя Провансії«, посідає велику честь і в краю своїм утримує спокій і справедливість, що ніхто ще на якусь кривду не скаржив ся; грабя і его жена суть так приязні і приступні для кожного, хотяйби найбіднішого чоловіка, що всі чужинці з того незмірно дивують ся. Помимо того мають они великій смуток, котрий занував в їх серцях, а смуток той поділяють і всі їх піддані; іменно мають сина Петра-одинака найшляхотнішого рицаря в світі, котрий перед двома роками виїхав в світ шукати пригід і вравлюватись в штуках рицарських. Від того часу нич о ним не чути, для того дуже обавляють ся, аби не вмер, або чи не спіткало його яке нещасте; з нашими шляхтоними володарями плакавби цілий край«.

Крім того оповідала ще жінка о молодих літах рицаря, котрі давали свідощтво о його добрім серцю і незвичайній шляхотности. Утішило гарну Магельону, котра повзяла сильне переконане, що не зістала опущена від Петра в своїй мисли, але що розділило їх якесь несподіване а велике нещасте. Думка о тім викликала горячі слези з очей Магельони. Добра жінка, у котрої перебувала, думала, що ті слези походять з чистого вспівчутя і длятого полюбила Магельону ще дуще. Магельона постановила тимчасом в глибині свого серця, піти в самотне місце, в котрім моглаби довідати ся щось певного о своїм Петрови. Слідуючого дня звірила ся зі своєю мислею гостинній жінці, питала ся, чи єсть таке місце, в котрім-би могла свою мысль допроводити до діла; та відповіла їй зі смутком: »Побожна добродійко! Найпевнішим місцем до виповнення Ваших

замірів, бувби хіба остров поганського порту, бо в цій стоять кораблі з різних сторін світа і там суть великі склади товарів. Весь остров єсть пустий і лісний. З кораблями прибувають там різні люди хорі і бідні, котрі потраплять ся з єї плодів отримати при житю, тимбільше, що воздух єсть незмірно здоровий. Та відомість утішила гарну Магельону. Постановила скоро піти і звидіти ту околицю. Справді місце то було для неї так милим і властивим, що з позісталих ще грошей вибудувала на ній церкву і шпиталь в трох відділах.

В церкві тій казала збудувати вівтар на честь Св. Петра і назвала ту церкву його іменем, щоби все пригадувати собі свого улюбленого. Будова церкви і шпиталю зістала укінчена в короткім часі. По укінченю отворила шпиталь для бідних і хорих, служачи запопадливо і з посьвяченем. Жите провадила християнське, так що всі мешканці острова уважали єї за святую. Знаючою була під назвою »святая путниця«. Можні гості, що звиджували єї пустиню, складали так гарні дари в її церкві, що Магельона не потребувала старати ся о більшу службу. Церква і шпиталь з'єднали собі таку славу, що звиділи єї особисто навіть сам грабя і грабіна з Провансії. Побачивши їх Магельона вийшла против них і віддала їм принадлежну честь, бо шанувала їх не тільки яко їх піддана, але яко родичів Петра.

Поручила ся сама і свою пустельню їх памяти, яку горячо її прирікли. Грабіна довго з єєю говорила і оповідала їй, який великий має смуток через те, що нема чутки за сина. Обидві ревно плакали над його долею. Магельона отямилася перша і потішала грабіну, говорячи їй, що всьо спочиває в руках наймилосерднішого Бога і що Бог з певністю поверне їм доброго а утраченого сина. Грабіна успокоїла ся єєю мовою Магельони і сказала: Люблю Вас як і Вашу бесіду, побожна придорожна, і хочу до Вас частійше приходити. Єсли потребуєте чого до удержаня свого шпиталю, скажіть мені зараз, або донесіть мені вразі потреби, а дам всьо, чого тільки жадаєте. Тим часом дякую Вам сердечно за Вашу велику незрівнчну милість. Магельона рівнож подякувала за ласку і розійшли ся з собою, як приятельки.

XI.

Петро перебував довго і терпеливо в дворі султана Египтянина, котрий полюбив его як власного сина. Не було такої радости, котроїби не поділив з Петром, жадної мисли, котроїби Петро не виявив. Помимо того Петро був все смутний і задумався, бо серце його було все з гарною Магеллоною і то власне не припускало до нього жадної радости. З кождим днем тужив чим раз більше; постановив отже при найближній спосібности просити султана о позволене відвідати своїх родичів. Одного разу справляв султан велику забаву, по поводу якогось значного а удачного політичного випадку; був в тім дни дуже веселий і кожного, хто тільки до него зближився, обдаровував ласками. Тут хвилю постановив Петро використати. Впав на коліна перед султаном і просив: »Великий, ласкавий Пане і Султане! Довго вже перебуваю в Вашім дворі і мушу Богу з серця дякувати, що мені з кождим днем зростає спосібність переконати ся о Вашій ласці для мене нужденшого, котрої не будем варт. До сего часу всі мої просьби були вислухані, але щіколи ще не просивем за собою, тільки за другими; для того осьміляю ся хотяй раз і за собою попросити! Султан прийняв ласкаво ту предмову і наперед заневиш Петра, що його просьбу виконить. Петро дуже тим втішився і сказав: »Ласкавий Пане! Однією моєю желаннем єсть, побачити ще раз в моім життю моїх родичів і отримати відомість о моїй нареченій; проте позволь мені певний час відїхати і їх відвідати. Від часу, як довго я ту перебуваю не маю від них жадної відомости. Словни, високий Пане, горячу просьбу мою і моїх родичів! Султан засмутив ся тою просьбою, бо дуже Петра любив і охотно видів його в своїм окруженю, для того сказав: »Покохалисьмо Тя, гідний приятелю, як сина, для того просимо тя не думати більше о виїзді, бо нігде не будеш так полюблений і поважаний як у мене. Хочу затримати Тя яко сина і впевняю Тебе, що не знайдеш другого приятеля, котрийби Тя обдарував доводами своїми так гоїно як я. — Колибим був знав, що будеш мя просити о виїзд, був бим відразу Твоєї просьби не прийняв. Позаяк я Тобі дав мое слово,

твоє желанє буде сповнене, хочу го, яко султан сповинти. Коли знов лишши ся у мене, зроблю Тя найбільшим паном цілого краю, але крім мене, не можеш иньшого узивати за пана. Отже можеш відїхати до своїх родичів і то коли Тобі тільки подобаєсь, але під услівем, що знов вернеш ся. Моя любов, котру я Тобі тільки разів оказував, управляє мене до того заневнення з Твоєї сторони!» Петро пршяв се услівє з великою в серцю радостню; був єму немало влячним, що місто за певільника, уважали єго за сина і замість погорди, зістав обещаний вєйма доказами ласки і пошани. Султан подав йому за хвилю лист, в котрім було написано, щоби всюда, где тільки приїде, був прийнятим з тою самою пошаною, що султан; заравно і султанські слуги мали дати йому все, чого би тільки зажадав. Крім того дав йому султан багато золота і срібла, як і ріжних коштовних річей, заслав царське поздравленє його родичам і позволив єму, привезти наречену яко жену, заневниючи її вже наперед королєвську честь. Потім попрацав Петро султана; оба плакали. Петро оиустив улюбленого приятеля з тяжким серцем. Виїхав наперед зі столиці до Александриї. Тут купив 14 бочок, наповнив їх по боках солию, а в середнєм кождої вложив часть своїх скарбів, щоби міг певійше перевезти на призначене місце. Приготєвивши ся в той спосіб до чедорожи, пішов над море і знайшов там корабель, котрий за кілька годин вибрав ся в дорогу до Провансії. Петро вдав ся до капітана корабля і запитав, чи би його не взяв з його чотирнаїцятьма бочками і соли? Сіль була призначена для шпиталю. Капітан відповів, що охотно його возьме із собою, але заравно представив єму, що не розумно єсть везти сіль до Провансії, де єї єсть подоста лом. Петро відповів на се, що йому не бракує грошей свою сіль оплатити і капітан не повинен о то журити ся, если тільки добру заплатить за ню пересилку. Сіль та єсть цілком иньша від соли прованьської; єсть солею котра лічить, а не до кухні. Капітан не спротивляв ся цілком желаням Петра, тільки зажадав від нього оплати, котру той на місци вирахував. В короткєм часі повіяв вітер і корабель вплив на море. Не задовго і без найменьшої пригоди досягнув острова Сабона,

где порожні бочки понаповнювано свіжою водою з жерела. Петро висів, щоби оглянути острів. Був він дуже гарний і багатий в жерела. Схилився над одним потоком, щоби загасити жажду і почув тоді такий спокій в своїм серці, що пораз перший зачав свою судьбу не в такий хмарний спосіб представляти і змучений заснув. В тім часі власне піднявся приязний вітер для корабля, для того капітан розказав, щоби все повернуло на поклад. Розказав своїм людям пошукати Петра на острові і привезти його до порту. Служба розбіглася по цілїм острові і кликала його по імені, але повернула назад без нього. Капітан підніс котвицю і відіхав. Петро спав далше на острові. Корабель тимчасом без жадних перешкод і дуже скоро прибув до т. зв. Поганського порту на острів, на котрім Магелсона мала пустельну церкву і шпиталь. Потім прибув щасливо на призначене місце. При виладоуванню корабля знайшли також 14 бочок тих, котрі належали до Петра. Слуги повідомили о тім капітана, питаючись, що мають з ними робити. Капітан відповів: »Той пан (Петро) мав в мисли офірувати шпиталеви ці бочки, отже найліпше буде, если поступаючи після його желанья, пішлемо їх до шпиталю Св. Петра, в »Поганськїм портї«, где так багато бідних і хорих знаходять опіку. Згодившися разом на пропозицію капітана, вдалися до Магелсона разом, а капітан сказав: »Свята пустельнице! Даємо Тобі 14 бочок соли, від одного шляхтича, котрий загинув в дорозі; отже просїть Бога о ласку для його душі! Магелсона з вдячністю приняла сіль і незадовго отворила одну з них. В середині знайшла великий скарб золота, що її сильно поразило. Отворила кожду слідуочу, а в кождій знайшла золото і дороге каміне. »Ах бідний чоловіче, — говорила она, — чим ти міг бути і який кінець найшовесь? Нехай Бог приїме тя до царства«. Магелсона думала, що не випадает на ніч иншого тїї великі скарби обернутись тільки на роширене шпиталю. Розказала проте спровадити добрих мулярів і робітничих, та зробити далеко більший шпиталь з дотеперішного. Відомість та розійшлася скоро по цілїм краю, а багато знаменитих панів приходило звиджувати то пове діло, зіставляючи рівнож гарні жертви. Грабля і гра-

біна прибули також, щоби бути на посвячено шпиталю і відправити богослуженє. Потім пішли до сьвятої пустельниці, котра потішила й упоминала, щоби не забувати о ласці божій, бо у Нього все єсть можливе і сам єсть великий і сильний, щоби справити їм радість з оглядана сина.

XII.

Опустилисьмо Петра сплячого при жерелі. Пробудив ся, спостеріг, що мусів мабуть довго спати, сховив ся скоро з землі і побіг до порту.

Не знайшов з корабля ані сліду. Переконалиє, що корабель відплив і лишив його на острові самого, було для нього чимсь найстрашнійшим. Впав на землю і плакав. Кожного дня вандрував по острові, але все на дармо. Перебув отже там аж 15 місяців, живив ся через той час овочами дерев, коріннями рослин і зілем. Дупло в пни дерева було для нього охороною. Сили його так упали і зникли, що виглядав, як тїнь, в порівнаню зі станом давнійшим. Одного дня хотїв знов пустити ся в вандрівку по острові, щоб зобачити, чи не побачить якого корабля, однак так ослаб, що безсильний впав на березі. Просив Бога в душі о легку смерть і позістав зімлілий через довгий час. Так знайшли його рибакі, котрі приїхали на острів, щоб набрати сьвіжої води. Вид його обудив в них милосердіє. З початку мислили, що вже не живий; однак переконались, що він ще жиє, і почали натирати його сильними кроплями, а кілька крапель вляли до уст і в той спосіб припровадили бідного до притомности. Відтак занесли його на свій чозен і відїхали з ним до міста Дравона, де віддали його до шпиталю, наказавши докторови заняти ся ним старанно. В тїм шпиталю мусів довго перележати, нїм його жолудок призвичаїв ся до вареної страви. Мимо старанної опіки, його здоровлє поступало дуже помало вперед. Щоденно проходжував ся коло моря, щоби в той спосіб довідатись, чи не пливе який корабель, котрий б став в Провансії, або чи не спіткає корабельної служби з його вітччини.

Вкінці спіткав своїх краянів. Говорив з ними і допитував ся, коли знов будуть повертати? Відповіли йому, що найдалше за два дни. Отже Петро удав ся до капітана корабля, просив його на любов Бога, щоби забрав його з собою до Провансї, бо через всякі пригоди і слабість лишив ся в короткім часї без всякого средства до житя. Капітан відповів, що яко країна охотно забере зі собою, однакож мусить ся згодити з ним і виїхати до »Мертвої води«, де в »Портї Поганській« наберуть свіжої води. Петро згодив ся і всїв на корабель. В дорозї чув від корабельної служби о тамошній церкві Св Петра, о Магеллонї і шпиталю, який она вибудувала. Зацікавлений тим всім, допитував ся, де знаходить ся той острів. »Церков і шпиталь знаходять ся на острові »Поганський порт«, а стоять під зарядом святої путниці, через котру вже багато стало ся чудів, а котра є незрівнаною добродійкою для всіх хорих, бідних і подорожних в цілій околиці! Петро був все еще ослаблений, для того служба кораблева радила йому, щоби просив ся о прийняте до того шпиталю, бо в нїм може в короткім часї виздоровіти, а другий раз довідати ся чоґобудь о гарній Магеллонї.

По щасливій подорожи висїв в »Поганській портї«.

XIII.

Наперед Петро пішов до церкви; подякував Богу із цілого серця за вибавлене від всяких пригід і нещастя, як рівнож за поворот до вітчизни.

Потім удав ся яко хорий до шпиталю і просив о прийняте. Коли Магеллона прийшла до кімнати хорих, казала встати повому прибувшому, умила йому після звичаю руки і ноги а на уста положила християнський поцілунок. Потім принесла йому страву, положила біле шмате на его ліжко і сказала: »Всьо, що Вам буде потрібно і чоґо зажадаєте, буде вам дано, щоби-сьте тільки як найскорше позискали дороґоцінне здоровле! Петро вправді від першої години прийнятя, чув ся далеко здоровшим і сили йому прибували. Приписав то не тільки старанній службі, котра го окружала, але головно спокоеви, котрій

повернув в його душу, а котрего в протягу таких літ довгих ані одного разу мимо здоров'я і достатків не знав.

Взяв звідси перекопане, що подорожна правдиво мусить бути сьвятою невістою. Самота шпиталю і імя путниці все пригадувало йому образ дорогої Магельони. Раз думаючи о ній так був зворушений, що горячі сльози налили йому по лицю. Ціле то нещасте приписував тільки самому собі, бо колиб на його старість, гарна Магельона не булаби наражена на таку розлуку а може і на смерть через дичину. Згадуючи го всею часто смутно вздыхав.

Магельона при обходженю хорих, замітила його смуток. Приблизивши ся до його ліжка, запитала о причину тої внутрушної болізни і додала, що готова є все зробити, аби ему в тій духовній неволи помочи. Петро їй за доброту і всмівчуте, потім відповів: »Від хвилі як есьм у Вас, добра і сьвята невісто, не бракує мені нічого, щє тільки чоловік з земельних доброт може зажадати, не відти отже впливає мій смуток. Але так багато мислей містить ся в моїй слабій голові, так багато переживем вже нещасте, що в жадній спосіб не можу бути веселим. Серце мое тоді доперва успокоїть ся, коли положу ся вже в зимну могилу«.

Мова та дуже обійшла нобожну путницю, длятого просила Петра, щоб він оповів їй історію свого житя. Петро почав оповідати: але не вичисляв в декотрих місцях назв і імен. »Син, однак одних богатих родичів, почув о дуже гарній дівниці в далекім краю, длятого опустив вітця і матір, щоби її зобачити. Полюбив її з цілого серця, зістав також полюбленим від неї взаїмно. Щоби скорше і певнійше зробити єї своєю сунругою, випровадив єї тайком, хочачи привести до своєї вітчизни«.

В тої спосіб оповів Петро цілу свою пригледу, аж до з'явасня ся в шпитали. Магельона аж тепер пізнала свого Петра. Почала плакати з радости, потїшила хорого ще кількома словами і відійшла. Але по тих кількох словах надїя знов вступала в серце бідного Петра, що Магельону свою ще зобачить і то скріпило его більше чим і жите. — Магельона пішла зараз до церкви, уклякла перед вівтаром і подякувала Богу, що уділив

її тої великої ласки, свого улюбленого ще раз оглядати. По скінченню тої молитви прикликала до себе зручну кравчиню, кажучи їй зробити дороге убранє і плащ які носять княгині. Рівночасно казала прилагодити як найгарнійше, так що она рівнала ся цілком кімнатам королівського замку.

XIV.

Коли вже Магельона мала дсрогі сукні, пішла до Петра і сказала; Ходіть зі мною найдорозший приятелю. Прилагодилам для Вас купіль, що Всемогучому не забракне також на способах, щоби злегшити біль Вашого серця. Петро потоваришив їй до иньшого будинку. Ту казала усісти аж доки не верне. Убрала ся сама в дорогоцінну одіж а твар закрила густою заслоною, щоби їй відразу не пізнав і тоді сказала до нього: »Шляхотний Рицарю! Будьте доброї мисли, бо в короткім часі зобачите полюблену Вами наречену. Чим більше терпілисьте за нею, тим она більше і вірнійше Вас любить!« Петро сидів так, як тої, котрий має сон в горячці; не знав що ся з ним діє. Тоді Магельона здіймила заслону зі свого лица, почала задуманому Петрови, котрий з радости не знав що з собою почати, оповідати всьо, що від хвилі як ся розійшли витерпіла і пережила і дозволила йому обняти ся та сотки разів горячо цілувати. Коли минули розбурхані чувства, усіли разом і почали собі взаїмно оповідати докладно за свою судьбу. Підчас тої розмови, були однак довгі перестанки, в котрих ніхто з обоїх щасливих, слова не міг висказати. Оповіла також Магельона о 14 бочках солі з дорогоцінними річами і о їх житю, а Петро невисказано тішив ся, що ті скари з провид'чя Божого дістали ся в її руки. Радили ся тепер з собою, якби найлучше приготувати грабього і грабіну на приняте сина. Річ була дуже трудна. Магельона хотіла запросити високу пару до себе, віддати їм наверненого сина і сама ся рівнож їм представити. Петро цілком годив ся з тим пляном улюбленої: не повернув вже більше до кімнати хорих, але замешкав гарний покій Магельони, підчас коли она заняла иньший малий. Цілу ніч не могла Магельона заснути, з

радісного переповнення серця. Здавало ся їй що цілий рік триває до всходу сонця; так скоро она бажає піти до грабства і бо-лість їх велику заспокоїти. Бракувало вже тільки чотири дні до кінця місяця, котрий Петро мав перебути в шпитали, великим отже було щастем, що пізнане їх наступило в тим часі, бо 4 тільки дні пізнійше, а було би єї щасте може на віки заснуло.

XV.

Слідуючого дня приоділа Магельона знов буденну одіж на ставниці шпиталю, попрощала ся з Петром і пішла на замок грабства з слідуючою просьбою: »Добродійні Пам'яство! Прийшлам сюда, щоби поділити ся з Вами відомостию, що минувшої ночі малам видіне, котре упевняло мене ще сильнійше, що Бог Вам велику радість готувить. Виділам іменню, якоби Христа, нашого Спасителя сходячого до мене на землю з гарним рицарем під рукою і говорячого до мене: »Ото єсть той, за котрим Ти, Твої пан і пані, як рівнож і всі піддани провансальської держави так довго і горячо благали і вислухавши ваші молитви вертаю вам ожидаемого! — Будьте переконані, що не далеко та хвиля в котрій знов сина пригорнете до себе. Буде він так здоров, гарний і веселий як передтим.

Грабля і грабіна утішили ся дуже тою відомостию, хотий не знали і не припускали що син їх ще живий. Вірність їх до по-божної путниці була так велика, що знали свою жалібну одіж і запросили її до сніданя. Щоби не змушували єї відслонити ся, Магельона подякувала їм найпокірнійше за ласкаве запрошене, вимавляючи ся дуже пильним занятем в шпиталю і просила високу пару, щоби слідуючої неділі прибула з певностию до »Поганського порту«, де на першій Службі Божій в церкві Св. Петра відбере певні відомости що до повороту дорогого сина. Грабля і грабіна прирекли ставити ся на означений час, а Магельона з великим задоволенем опустила замок. В місті замовила багато гарних убрань для себе і для Петра з тим аби вже були готові на суботу вечер. Залагодивши ті справи, повернула назад до шпиталю і оповіла всьо Петрови, як ласкаво зістала принята єго родичами і отримала від них припоручене що

прийдуть до неї в слідуючу неділю. Петро був з того дуже вдоволений. Грабля і грабіна прибули на Службу Божу до церкви Св. Петра, а по укінченню відвідали побожну Магельону. Магельона по належній привітанню, спитала їх: »Чи пізналибсьте, ласкаве паньство, від чого сина; колиб случайно став перед Вами?» Грабство з доміш: »так«! Тоді Петро ввійшов до кімнати, укліяк перед сими родичами а коли его пізнали, радісно притискали до грудей і цілювали. Довгий час не могли слова до себе промовити, так великою була несподіванка і радість. Підчас, коли Петро оповідав свої пригоди, Магельона виїшла до иньшої кімнати, розібрала ся зі своєї шпитальної одежі і оділа такі дорогі і гарні, що без встиду могла в нїх представити ся яко неаполітанська княгиня, прибравши ся, вернула назад до кімнати, в котрій грабство зі своїм сином знаходили ся. Ті не могли поняти, звідки так гарна княгиня моглаб знаходитись в »Поганськїм портї« і не сміли навіть в тій справі запитати. Петро спостеріг їх клоїт, проте приступив до Магельони, поцідував єї в руку, припровадив перед родичів і сказав зворушений: вивабилла з дому в далекі краї, дівиця, о котрої красі говорено всюда, то єсть одним словом, княгиня Мигельона з Неаполю«! Грабля і грабіна, котрі вже о її пригодах ловідали ся від Петра, приступили до неї зі сльозами в очах, назвали єї з радостію своєю дочкою і прирекли її, через велику єї любов, сповнене всіх єї желань. Потім всі пішли до церкви подякувати Богу, що вєсь так мудро і щасливо урядив.

XVI.

В цілім грабстві Провансії запанувала велика радість і утіха. Грабля оголосив на честь сина свого великі турції, в котрих взяла участь шляхта цілого краю. Зібрали ся також багато людей котрі прибули з найдальших сторін до столиці, щоби зобачити повернувшого князя і зложити йому свої желаня. Для них приготовано осібне місце до танцю і забави. Коли знов запанував спокій на дворі просили Магельону, щоби оповіла свої льоси, котра з охотою то учинила. Потім взяв грабля Петра, а грабіна Магельону за руки і запровадили їх до церкви Св. Петра, укліякли перед вівтаром і всі молили ся горячо, хотяй по-

тихо. Потім сказав грабю до Петра: »Дівця Магельона так богато з твоєї вишні терпіла і підчас твоєї неприсутности вела життя дуже чесне, що сміло можеш винувити желане твоєї мати і моє, і получить ся з нею«. Петро відповів: »Вже тогди, як вивів її з рідного дому, було моїм заміром взяти її за жінку, і як велику чую радість, а zapewно, що і Магельона її поділяє, що і Ви сами хочете і жадаєте того так великого щастя! Якаж велика моя радість, що не супротивляєте ся моему виборови, але ще і наклоняєте сами мене до того. Вічна вдячність Вам за се, найдорозші родичі!« Грабійого зворушила та цовна, горячих чувств, мова свого сина і для того запросив єпископа, щоби доповнив акту. Грабіна вручила обоїм слюбні перстені (були то власне, ті котрі принесли молодій парі так богато клопоту). Потім наступило торжество, котре тревало не тільки в дворі, але в цілім краю 14 днів. Всьо складало молодій парі щирі желаня. Врешті Петро заявив свої мисли повернення ся з Магельоною до султана єгипетського, бо з'обовязав ся до повороту словом чести. Грабю не мислив змушуваня сина до ломаня присяги і обітницї і зі смутком в серцю позволив на виїзд. Вже було всьо приготоване до виїзду, коли надїїшла звістка о смерті султана, що увільнила їх заразом від дотриманя присяги.

Тепер доперва запанувала невисказана радість в дворі грабства. Грабю і грабіна жили ще 10 років при боцї сина свого і невістки, а також перенесли ся до ліпшої країни. Поховані в церкві Св. Петра. По смерті родичів жили з собою Петро і Магельона 8 років і померли оплакувані загально. Лишили сина одинака, котрий рівнож відзначав ся красою і спосібностями і умер яко король Неаполю і грабю Провансїї. Поховано Петра і Магельону також коло грабської пари. Шпиталь заложений Магельоною стоїть до шинї і полученнї єсть з великою і гарною церквою під іменем »Св. Троїцї«.

ПРО ЗЛОДІЯ
У СЕЛІ
ГАКІВНИЦІ.

(Оповіданє П. КУЛІША).

Згоріла в нас у селі, недалеко від мого хутора, церква. Селяни її прийшли до мене в пасіку: »Добродію! потурбуйтесь на послугу громадї, об'їдьте з нашим титарем села, чи не знайдете людий побожних, щоб допомогли церкву збудувати. Ви-ж бо таки всюда бували, усяких людий знаєте, то за вашим приводом її титар наш краще справить ся«.

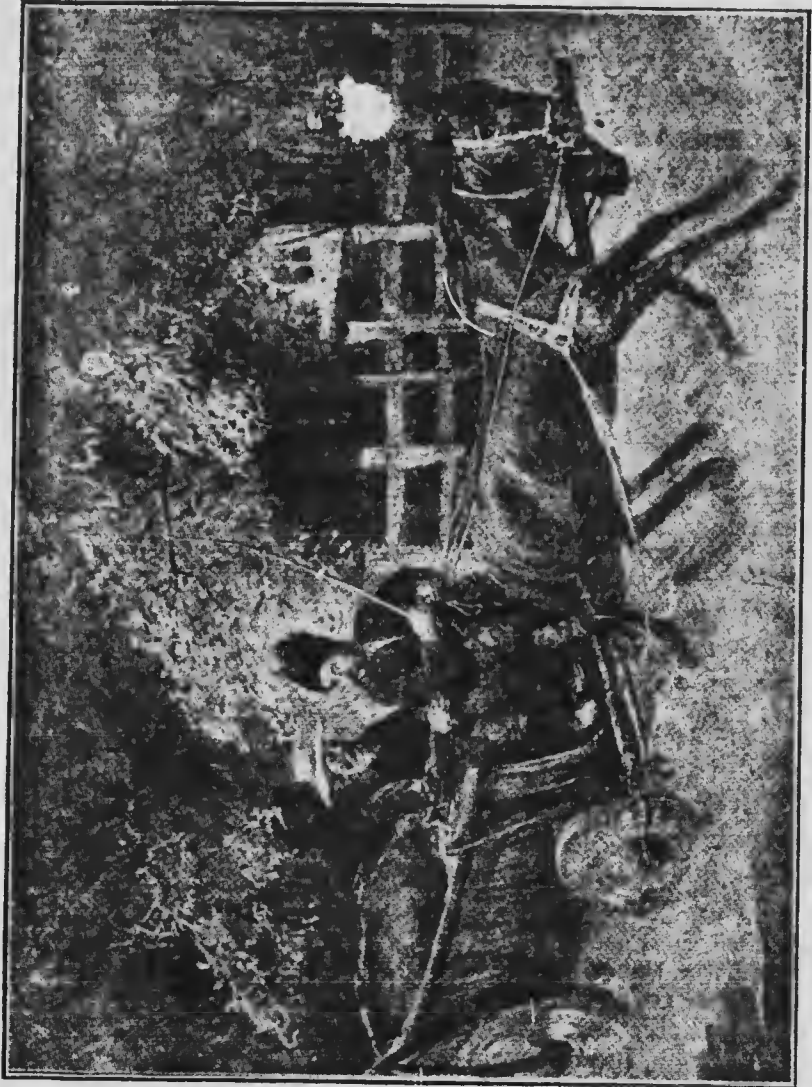
Ну, коли вам правду сказати, то в нас по хуторах люди не дуже-то звикли про церкви дбати. Баїдуже нам, хуторянам, про церкву. А селяни, то ті вже кажуть: »то нам не хвала, як у селі церкви немає«, а городяни*) то аж золотом верхи побивають. Ну, коли-ж хочете знати, то в нас по хуторах до зоряного неба або вранці до схід сонця, на росі люди ширим серцем молять ся, а пиншій батько дітний. краще від попа навчає. Та дарма: що нам про те з селянами широко річ розводити? Треба — так і треба церкви. Чом не послухати громади? Я чоловік такої думки, що громада всюди великий чоловік. І тоді вона була великий чоловік, як іще наші предки у житах та понад річками в дібровах Богови молили ся, і тоді, як почали молити ся по грецьки, і тоді буде великий чоловік, як поклоняться Богу духом і істиною, заведбавши Єрусалим. Інакше, мабуть, не можна у історії, бо коли-б можна було, то певне громада пиншим би робом собі пішла. Отож я так і про селян, моїх сусідів, у серці своєму помислив, а їм того марно не виявляв: на що? »Добре«, кажу: що громадї, те й бабі«.

І ото зібрались ми з титарем, сіли на візок, потуркотіли. Час був такий, що люди на весні пооборювались, а косовиця ще не починалась, то мені хоч би в пасіці її треба бжולי догля-

*) Город — місто, городяни — люди, що живуть по містах. Хутір — хазина селянських хат.

дїти, та в мене є такий дїдок про се, а на косовицю ще до господи встигну. Весну дав Господь на той рік рясу: аж нахляємось, їдучи понїд садами; біле віття по виду займає, запашною расою кропить.

Титар — чоловік побожний і трошки притуманкуватий — каже: »се нас, добродію, ангели білими крильми обвівають:

»Так, так, Пестре! Се ангели людий у рай заманоють«.

се вони на землю попускали ся і садовину, мов лебеді, всю вкрили.

— »Так, так, Петре!« кажу (а його звали Петром. Любе мені було те серце тихе та соняшне в того дідуся старенького). »Се«, кажу, »ангели людий у рай заманюють«. Та ще й додав йому зі свого розуму: »Не живе«, кажу, »чоловік на світі без високої думки про якийсь мир, кращий від нашого. Ся, кажу, думка свята від землі його підіймає і знікчемніти не дає йому. По городах, Петре, між товариством блискучим є такі люде, що про користь та набуток їм байдуже, а все кудись далеко за край світа зазирають і таке людям оповідають, що хіба тільки в гарнім сні приснить ся. Тих людий, Петре, поетами величають і до роботи ні до якої їх не змушують і у всьому їм потурають, бо вони городянам не дають усім поживовіти«.

Кивне мені Петро сивою чуприною, а сам аж голову хилить, прислухаючись до соловейка, що в тому пишному цвіті, у тій садовині запашній голосною луною розлягаєть ся: йому там ангельські співви здають ся, і все собі шепче: »свят, свят, свят«, мов той вітерець попід густими зербами.

Залюбки ми громадї прислужили ся, мов де в гостях у якого ласкавого, несказанно щедрого пана побували; трави всюди вже хвилюють ся; річки, стави, озера стоять у повні; ясне небо з весняними хмарками в них виглядаєть ся; дїтвора весела золотим волосом на сонці тобі світить, — свою малечу згадаєш, і на серцю тобі тихо і якомсь смутно, і зняв ся-б та її полетів, співаючи, понад землю.

Тільки вже як вертались до дому, почали ми трівожитись, як би громадського скарбу не втеряти, бо — відоме діло — городи багато таких людей порозводили, що мов вовки, в серці тільки жижацтво мають. Заночувати в полі — страшно (а то ми знай в полі ночеємо). Чу, вже-ж і паша стала не вільна: почали хлопці на ночліги по толоках ставати. А туди їхавши, ми було так прилажуємось, щоб свої конї між чужі пустити: там уже, звісно, варта чергуєть ся — не вкрадуть. У нас, бачте, по селах між хлопцями-ночліжниками давний козацький звичай: ватага спить на обротях та на шапках, головами до купи, а один вартує; як же який гурт обезпечить ся та вкладеть ся увесь спати, то, гляди, з иньшого табурища прискочить та й поволоче, кого схоче, до Єрусалиму. Воно то, коли хочете

го-
хи-
аш-
тий
от:

»Так, так, Петре! Се ангели людий у рай заманюють«.

сю

знати, страшна забавка у хлопців той Єрусалим, а проте батьки за сонливих дітей не вступують ся. »Нехай!«, кажуть, »козацький звичай знає«. До Єрусалима в нас їздять от так: скрутить із таволги петельку, на поги сонному накне, копеви до хвоста привяже, скочив охляп — гайда по полю! і до сходу тим герцем у чистому полі тішнить ся, що в бідолахи і спина й потилиця облїзе. Отсе у нас зветь ся до Єрусалиму їздити. То ми вже були безпечні, де була варта: не пропадуть наші копї між господарськими та й до скарбу лихнїї чоловік не підкрадеть ся. А тепер уже і моторошно самим у полі стояти: бо дїдусь мій, титар, і голосу гаразд не одведе, не то що. Він тільки на те метї в дорозї й здав ся, що як увїїдемо було до господи, то він з тарїлкою, — сивїї як голуб, борїдка біленька, кучерявенька, сам тихесенькїї, лагідненькїї такїї! так тут уже господар і господня не пожалують і останню копїїку на церкву подати. От і почали ми з титарем обичовуватись уже по людських господах, — добрі люди всюди на ніч пускали.

Отсе-ж раз над вечір уїхали ми в село Гаківницю. Гарче село, козаче. Став такїї, що по тім боці тільки чути, як ячать гуси, а дітїї на березї і не розгляднїш! Верби далекї аж їмла спина поияла, паче в Великому Лузі, за Порогами. Церква старосьвітська, що ще то ті люди будували, котрі в піддашах та в ганках та в балїсах кохали ся. Тепер тобі збудує церкву або звїницю — стоїть, як шнїль, мов швайкою в хмару коле; а що старосьвітські наші церкви, то любо й поглянути. Віконця скрізь обмереженї та позаокруглованї, а як де, то паче квітку тобі на писанці введе, аж жаль бере, що те старєзне дерево мохом поросло, вітром та дощем обкришуєть ся та трухне. Під віконцями гонтовїї дах навкруги церкви, навкруги мережанї вирізуванї піддаша. Тільки крізь грати ледве-ледве низовї вікна мріють. Задививши ся на таку церкву — гадаєш ся: де то люди ті на спочинок повкладали ся, що до куни під тими гонтами зеленастими збирали ся!... Оттака-ж була церква в тїї Гаківницї, в тому селї великому козачому. Гарче село. Усе майдани та широкї узберїжа на верхівях того став у величезного. Роскинулось по волї: єсть де й дітям погуляти, і дївчатам

у хрещика побігати, і на рубкам, лицяючись до дівчини, против місяця постояти.

От вибрали дворик веселій, з моріжком, просимось обночувати.

Молодичка проти череди вийшла.

— Не можна, каже, люди добрі.

— Чому не можна?

— Так, каже, у нас не можна ночувати...

— Де-ж нам, голубко, з кіньми подіти ся?

— Їдьте, каже, люди добрі, до злодія.

— До кого?

— До злодія. У злодія вас пустять на ніч. — Сказала — та й кинулась своїх овечат займати.

Зглянувшись ми з дідусем — що се за дивовижка нам така? Скільки сьвіту проїхали, всюди була від людий шаноба, а тут, глянь, до злодія нас відсилають на ніч!

Проїхали ще дворів зо два: знов такий двір вибрали, що й до водоюю недалеко: і веселенький, чистий, вербами з улиці понахилиний. Витаємось із дідом (дід за ворітьми сивий сидить у старому кожушку; дитину на руках, укритиши в поли, голубить; коло його хлонят і дівчаток кунець). Просимось на ніч.

— Їдьте, каже, люди добрі, до злодія, а тут вас нігде не пустять.

Що за повітря! — думаю собі.

— Чом же не пустять?

Не говіркий був дід, кивнув головою.

— Не пустять, каже. В нас нікого не пускають.

Що-ж се з нами, Госноди, діеть ся? — думаємо собі. Від злодіїв усю дорогу остерігали ся, а тепер би то до злодія ночувати заїхати!

Їдемо по селу. Вже й коненята наші ржуть, озираючись, спочивку бажаять. Стріли молодичку з відрами, в неї питаємось.

— До злодія, каже, заїжджайте: там вам буде гаразд.

— Та побій ся ти Боже, душе спасенна: як таки доброму чоловікови в злодія ночувати.

А вона підтюпцем переходить нам дорогу вповії, спасибі їй, та тільки рукою на край махає. »Там«, каже, »всі ночують«.

Мабуть вечерю хапали ся варити, піколи з подорожними розмовляти.

Що за напасть така?

— Діду Петре! — кажу до свого титаря. — Сновідай ся, кажу, мені, чи нема в тебе якого гріха на душі: може втрете женити ся надумавсь?

Шуткою, а на душі якось аж сумно, що куди се ми проти ночі заїхали? між які се ми люди заїхали, що до злодія спроваджують на ніч?

Стоїмо вже й не їдемо: стоїмо серед маїдану. Аж тут косар косою против красного заходу крізь куряву, що череда пройшла, сьвітить. Подождали поки надійде, жалкуємо ся що оттака і така річ.

А чоловік, здаєть ся, добрий, не глумливий. Осьміхнув ся. »Та їдьте«, каже: »чого ви боїтесь? Вам там буде добре. Нігде на всьому селі краще не буде«.

— Де-ж той злодій у вас живе?

— А отто, каже, на ріжку коло царини його двір. Он, каже, верба через усю дорогу з двора перегнуласть і з другою вербою напроти зійшли ся. Отто її злодій у нас

Здвигнули ми плечима, ззирнули ся.

— А рушайте, каже, добродію.

Ну, коли титар не боїть ся в злодія ночувати, то що вже тут? Рушили, наблизились: двір гарний, зелений, на узгірю; у дворі хата чепурна, висока, білим причілком на улицю з-під верби, мов молодця сьвітлоока, дивить ся. Кощари в дворі, повітки, — все гарно покривано, хмелем та гарбузням з городу повило ся. Тут і колодязь під вербою коло воріт, і ворота настїж відчинені. Конї самі так і повернули. Ну, се хороша прикмета.

В'їздимо, аж сей злодій — справді господар багатий. Воли стоять у загороді гарні, вивозні, такі то, ба-ч, що хоч яку коровицю соли через дрючок з місця рушили-б*). Свиний з десяток у велике корито повлазили. Молодиця гарну корову доїть. Усю драбину на хату засїли індки. Видно зараз, що господар хороший.

Роздивляємось ми, аж до нас з комори чоловік виходить, на виду чепурний такий.

— Здорові, люди добрі! — шанку проти вас здійсмає. — Ночувати заїхали? Добре, ночуйте з Богом. У нас просторо.

Так любо та лагідненько до нас говорить; і молодиця з-під корови веселим оком на нас озирнула ся. Діти повибігали з сїний, кучеряві такі, повновиді. Все-б воно так до ладу, що й Господи, а нам якось ніяково: що куди се ми заїхали? Ще з роду в злодія не ночували: та ми звикли злодія і на селі обходити.

Отто вже злажу з воза, а чоловік уже й коний розгнуздує.

— Не турбуйтеся, каже, я вам і повипрягаю коні і напою. Прошу вашої ласки вступити до господи.

— Та ми, кажемо, спасибі вам, і тут переночуємо. У нас єсть з собою і харч.

— Та що се ви, Господь з вами? У нас, як і двір стоїть, своєї харчі ніхто ще не їв. Не погордуйте, благаю, — та аж кланяєть ся. А чоловік статочний такий, моторний. Нам і сором відмовляти ся, та як же його й покинути усе на возі?

— Я, каже, все за вами і знесу, хоч воно й на дворі в нас, нехай Бог криє, ніхто чужого не зачепить.

Коли-ж на порозі стоїть старий чоловік; придививсь трохи на нас з-під руки. »Та не бійте ся, каже, люди добрі: тут ваша й порошина не пропаде. Уступіте, спасибі вам, до господи, а син мій упорає вам коний і сїна хорошого закине.

*) Як пабирають сіль на соляних озерах, то накладає як хочеш маку — аби парю з місця рушив. Хазяїн дрючка під колеса відкине, щоб не так то легко рушити. От про той то случай держать чумаки добру пару вивозних волів, що потім одну маку на два і на три вози перешають, у дорогу.

Поздїймали ми шапки, витаємо господаря. Він двері перед нами в сьвітлицю відчиняє: дїтвора йому в поли повчїплювалась, веселенько на нас позирає.

Увійшли. Сьвітлиця простора і кімната по старосьвіцьки зроблена: не з боку відгороджена, а против дверей, як по старих будовах позоставало ся. Образи гарні, все київської роботи, — тих Суздальців нема її одного; вишиваним рушником повкривані, квітками позатикані, голубки з паперу висять, писанки перед образами: все так, як у добрих людий.

Посадив нас господар у столу, розперїзуватись просить, шапки наші, пояси на кілочках позїшав. А тут і скриньку з нашим скарбом син його внїс і на лаві гарненько поставив.

Зараз винїс господар із кімнати тарїлку гарного меду, хлїба покраяв перед нами, рушник закинув нам поза столом, дїстає з полицї чарку і поливяну кувбушечку, по чарцї нам наливає і сам до нас звичайно випив. І такий же то чоловік увічливий, що хоч куди! Та нам усе якось иїяково. Поглянемо по собі та її годї; дїдусь тільки сивенькі кучері свої пригладжує.

Випили, закусили трохи — наче її невеселїшало нам, а все не йде думки, що де-ж отсе нам Господь привїв почувати?

Господар по другїй просить, сам припиває. Треба нам випити її по другїй. — А по третїй, каже, за вечерю. Ось моя невістка впораєть ся, вечеряти нам дасть.

То про се то про те з нами говорить, і такий! Він чоловік приязний і розумний, що ми тільки плечима здвигаємо.

Далї я кажу: Пане господарю! вибачайте, кажу, що я в вас посниваю!

— А що таке вашїй ласцї завгодно?

Та тут, кажу, в вас люди якісь чудні: чи вони на вас ворогують, чи Бог їх знає. Я вже її не знаю, як вам і сказати?

А він засьміяв ся та її каже: »Знаю, знаю, що в вас на язичї вертить ся. Ніхто не пустив до себе на ніч?

— Еге-ж, добродїю.

— Їдьте, кажуть, до злодїя — так?

— Та вже-ж нехай буде її так, бо її справдї так говорено.

— Ге, каже, ото-ж вони її знають, що говорять; я її справді злодій.

Ми аж стрепенулись: »Що се ви, Господь з вами!«

— Не турбуйтеся, люди добрі, годуїтеесь на здоровя, а я вам розкажу, що воно її як. Ось слухайте.

Та її почав розказувати.

— Зіставсь я, каже, після батька-матері у сирітстві, служив по наймах. Вже її парубок з мене, а чужі, мовляв, воли пасучи та чужі вози мажучи, не багато придбав. Нема з мене чоловіка: бурлака я в світі безрідний. Чи так же мені її вік звікувати? — думаю було собі гірко. Коли-б мені хоч на пару воліків розгоріти, то-б я собі сьак-так росталашив господар ствечко. Так що-ж? чи заробив якого карбованця. На подушне піде, одєжину треба про сьвято справити, бо господар одєжі не дає про празник, тільки про будень. Господар, не батько — йому аби грішнє тіло не світилось, та її роби. А треба-ж у-між люде, до церкви, чи на майдан до дівчат виїти. Отак я собі не живу, а бідую. Що на мені, то й усього в мене. Годами сь мені, як добрим людам, не приходить ся. Уже її так сміє, та, жартуючи, мені присьпівують:

Ой гультаю, гультаю,

Чогось тебе спитаю:

На що мене сватаєш,

Коли хати не маєш?

Збудуй свою з лободн,

А в чужую не веди.

Знаєте: дівчата натура — шуткуючи, усю правду тобі виспівують, і відспівувати нічим; стиснувши себе за серце, відійдеш та її годі.

• — Боже-ж мій! думаю. Що мені діяти на світі? Хоч би мені або вкрасти де, або що — чи не розжив ся-б я хоч трохи? — Як почав, як почав так думати... А що-ж украду! — От, надумавшись, приходжу до свого господаря. — Спасибі вам, пане господарю, за сіль і за добру науку. Не хочу вже я в вас бути.

— Що ти, Дмитре? чом не хочеш? — А я, знаєте, був парубок трудящий і тверезий, то господар мене дуже вподобав.

— Так, кажу, рошпайте мене, піду вже я від вас. — Куди-ж ти підеш? — То вже мені про те знати. Годі вже мені чужі воли пасти! — Ну, господареві нічого зо мною робити, рошпав мене, відпустив. Які грони мені впадали, а в його зоставив. Я, кажу, возьму їх ошля! пехай вош в зас будуть. — Узив під повіткою віжечки старенькі, змотав, ситку на плечі, саківки взяв із хлібом, пішов собі з села. Було вже над вечір. Поки ввійшов я верстов із десяток, зовсім стемніло. Назирив я в полі — огиш кладуть хлопці, почують; вартувати не звикли, зараз і видно. Підждав, поки вкладуть ся сити, з тих віжечок поробив оброти. Упав навколійшки, звів на небо очі. Зорине небо миготить. Хотів молитись, та й молитви не дібрав, тільки заплакав. У полі тиша, роса блищить по зері, коні, пасучись, ширхають. Місяць почав сходити; рогом о землю впер ся, піднявсь у гору. До мене кінська тівь досягає. Так мені здаю ся тоді, наче Бог надо мною змлаувавсь, а на серці така сьміливість, що й в некло поліз би, не то що. Обійшов я коний, вибрав, котрі найкрасні. Пара гарних коний пасеть ся, разом спутані. Ні, думаю собі, се одного господаря коні: не треба його обижати. Роспутав тільки одного, з другого з другої пари випутав. Хлопці хрочуть, не боять ся Єрусалима — ще не проучен. Нонадївав я на коний оброто, сїв, свиснув, — тільки зорі всьміхнули ся. До сьвіту незнаті де опинив ся. Перед сьвітом забравсь у гуциню, потрпножив коні, пустив; сам припав під кущ, виспав ся добре; поспідав, що було в саківках, знайшов воду, напоїв коний: гайда далі. А була в мене така вдача, що їду — і носом чую, куди веде дорога. Зреду було не заблуджу. Як раз у ярмарок утрапив. Я таки й знав, що в такому й такому містечку буває у ту пору ярмарок. Ходжу собі по базарі, коний воджу, мов справді отешкий син. Вже я на що наважусь, то мені все байдуже.

Оттаку наш господар розвів історію. Ми з дідусем тільки зглядуємось. Вечір насупив ся, кукурікнули на сїдалі півні. Молодиця сьвітло внесла, низенько нам уклонила ся. Господар хрест на себе положив, вечерять звелїв подавати. — Боже-ж мій що се за чоловік таки? — думаю собі; а він, прогорнувши вуси, далі оповідає, і такий його погляд тихий та

веселій, — як же йому злодіякою бути? Ще против світла вирізались морщини на чолі і уста оживили ся, то мов казань у церкві нам каже.

— Ходжу я, каже, по тім ярмарку. Зараз жидки моїх коній назирили, що добрі коні, почали торгувати; збув я тих коній карбованців за шістьдесять, бо її справді коні добрі були; завязав гроші в хустину, пішов собі з села, паче добре діло зробив. Сонце саме заходило, як я виїшов. Ярмарковим пиллом затуманило. Так паче тепер стою я серед зеленого поля і дякую Богу, а сонце нижче, нижче западає, красним промінєм бючи по левадних вербах, по вітряках крилатих, по високих могілах. Мов я на божій світ народив ся, мов у перше побачив, як сонечко на землю креть ся і Божа роза холодом по полю дине. Стрепенувсь я, мов той птах, і степом на кримський шлях двинув. Розуму я з роду не позичав ні в кого. Обернув сяк так свої гроші — вернув ся в осени до дому з паровницею соли. Тут уже її дівчата годі мені гультая присьнівувати; вже в мене свій двір, своя хага. Одружив ся я, поняв собі дівчину господарську: не погордували мною люди хороші — віддали з гарним вином. От уже ми її живемо, вже в нас і дітки; добрі люди нас знають. Тільки все мене кортить, як ой ще пару волків придбати. Думаю: Господи! ти мене закрив від людського ока, закрив мене ще раз! нехай я буду господарем, як і всі люди. — Іноді її серед поля стану, молю ся, голосно серед поля слово здійму до Бога — аж сумно мені стане, і паче хто ззаду в мене вьміхаєть ся. Довго я так наважувавсь, далі знов у серці сміливість така, відвага така... знов не бою ся нічого на світі. Добув ще пару коній під чужим селом, продав — ні гадки. Що-ж бидумали? З того часу так мене її тягне ледаче діло, так і трушусь, як зобочу де без нагляду коній попутаних. Покрепивсь іще рік — іще раз пішов на здобич. Погодив мені Бог і на сей раз. Почав я вже розживати ся. Вже люди на мене чудно поглядають, і на серці часами в мене дуже погано. Було молю ся Богови: не карай мене Боже, за мої гріхи, ні на мені самому, ні на дітях! І вже працюю було на господарстві, не жалуючи сили. Люди й бечать, що я тверезий і трудящий і нікого в селі волосом не

чінаю, та мені вже так здається, наче вони мене не так широко витяють і чогось пильно мені в очі дивлять ся. Вже в мене старший хлопчик піднарубочим виріс. Сьвітлицю напротив старої хати я собі вибудував, і все мені йде в руку: чи бжолі, чи худоба — у всьому Бог мені приспоряє, а проте наймілійш було мені крадене. Держусь, держусь, було, таї потягну що-небудь у чужих селах. Було ноді сам віддаси старцеві сорочку, чуже рамя з тину знімаєш; душу тобі тягне, як розминеш ся не занявши. І вже так був рознадив ся на чуже добро, що крадені коні у мене у загороді по два, три дні перестоюють, поки збуду на ярмарку. Нічого не боюсь: то мені сьвято, то мені Великдень, як що вкраду.

Дідусь мій, титар, аж хрестить ся, таке слухаючи. Тут і млодиця вже подає вечеряти, і син увійшов з надверу, до столу сідає; ще один син, молодик, з поля пригнав ся. Не соромить ся дід і при сімі свою оповідь оповідати, що вже я дуже здивурає ся. Скільки сьвітла я бачив, а таке вперше на віку мені трапилось.

— Добродію — кажу, — як же ваша господиня, як ваші діти?

— Господиня моя, каже, царство її небесне, все то знала і діти знали — так що-ж? своє рідне, своя кров. Було плачучи покійна Настя просить: »Чоловіченьку, голубчику, покинь ти сю ледачу ваду, себе пожалуй, нас пожалуй, людий посором ся. Вже мені парчевого очіпка надіти страшно; вже остановлю ся я в церкві по самому заду; сьвічку постановити мені сором і людяю у очі глянути бою ся. — Що-ж би ви думали? Заприсягну перел нею, образ здійму і поцілую, а піду в дорогу — не втерплю: хоч стригунця приведу, хоч плахтину привезу, піби купив на ярмарку. Настя було й пізнає від разу, що надівана плахтина, у піч було вкине і голосом голосить. І в мене самого серце заще, а без кражі нема мені жити на сьвітї. Далі вже син почав за мною назирцем ходити, не пускає мене без себе з двору. Було в ночі не сплю, піджидаю поки не поснуть усі, скрадююсь, то він: »А куди се ви, тату!« Я й ляжу. Прошусь було в його, як дитина, що мені ніщо не миле на сьвітї, тільки й мого, як де здалека хистю засягнути. Так то вже мені Бог дав, що й розум

в мене відняло її сором, і зовсім як пропашений чоловік зробився. Ото-ж уже таюся і перед сном, наче мені її байдуже: діло роблю, ходжу до церкви раз у раз. Угамував ся сні, став мені попуск понускати. Вже-ж я її посивів, і виуків діждав ся, хвалити Бога; то її думає — нехай здоровий буде — сні, що я вже схаменував ся її на свою сімю зглянув ся. А в мене думка давно засіла, страшна думка — церкву свою обікрасти.

Тут уже її сам злодії перехрестив ся, і всі ми, скільки нас не сиділо за вечерею, усі охрестили ся. Зробилась гниа велика. Тільки каганчик тріскає.

— Тим я, каже, її досі до церкви вчашав, щоб роздивитись і зміркувати, як те діло вчинити. Вже її Бога не прошу, щоб мені поміг, щоб оборонив мене і закрити від людського ока. Вибрав я таку ніч, як не було старшого сина в господі. Крикнули другі півні, я вже її на цвинтарі. Якось мені її ніяко не могло гнати ступати; батьки, дядьки, діди мої лежать — і вже мені привиджується, що вони під тими піддашами ходять. Волосвяне та, на лихо мені, сторожі захропли під дзвонцею. Живі люди — не страшно мерців. Зараз та окаяшна сміливість мене взяла: підважив у церкві двері, виставив. Просто до громадської скарбоні, до церковної скриньки. Та іще стара Терещиха кубки срібні на схованку в церкву віддала, — все те я знав, де її як лежить. Набрив повну торбу. Місяць у церкву крізь ґрати зазирає; щось ніби шамкає, стукає поза престолом, — те хлоплять мене дріжаки, та її знов байдуже. На образи не дивлю ся. в землю потунився, вийшов із церкви... де тобі вийшов? вискочив! Думка була двері до одвірків притулити, — страшно, на зад страшно обернутись. Утечем через могилки до фіртки. Холодна роса з дерева мене обспала; мов щось мене держить за плечі, мов хто за ноги хапає; біжу я і осліп. Вже відбіг геть то далеко — і не знаю, де я. У перше з роду з дороги збив ся. Став, озирнув ся... та се-ж я серед могилок, на цвинтарі коло церкви! Місяць підбивсь у гору, крізь ліщину старий гошовий дах сьвітом своїм мережить, у вікна бе; з вікон хтось визирає. Кинувсь я з цвинтара, аж фірткою брязнув; до Бунакового гаїка, до байрака, в село поспішаю: там уже в мене її ямка готова,

щоб свій скарб приконати. Так біжу, так біжу Вже за селом;
глянь — незнакома дорога, та й зовсім нема до-моги! мокра ро-

Кинувсь я з цвингара, аж фірткою брязнув.

єнна трава в мене під ногами. Озираюсь навкруги — знов я ко-
ло церкви! У вікні люди якісь мені всміхають ся. Тихо, тихо
якась пташка під кришою стогне, мов чия душа плаче. Асто-
рожкі хронуть під дзвіницею. На що їм стерегти, де сам Бог сте-
реже?... Знов я бігти, знов я втікати; ніг з мене так і верне; но-
ги вже підо мною трусять ся. І так я, люди добро, біг в навкру-

ти церкви до самого світу. Сонечко вже по даховоду красним світом грає, череда озиваєть ся; прскнувшись сторожі, дивлять ся церква відчинена, а я з мішком на плечах по росі бігаю, стежку навкруги церкви вибив. Зійшли ся люди, пона покликали. Я їй признав ся, що оттак і так, панове громадо, тепер я в вистій волі. Ну, ніп тут зараз крикнув на атамана, щоб подав залізне путо, щоб мене зараз до станового відвезли; а старі громадські люди, порадившись між себе, кажуть: »Що-ж нам, паногче, за користь, як ми сього чоловіка запроторимо туди, де козам роги правлять? Хіба то нам слава? А лучше ми от що вчинимо. Ось відчепить, хлопці, від дзвонів віжки, дамо йому зараз прочухана та накинемо на того братську покуту: нехай три роки приймає до себе всякого подорожнього, страшного, нехай даремне всякого прощання й захожого їй проїжджаючого концентує, і щоб ніхто поки живе він на світі, ніхто його не звав ні на імя ні на призвище, як злодій!«. — Отто-ж мене вибиш серед громади тими бжками від дзвонів та ї вустали. Як минуло три роки моєї покути, я їй кажу громаді: »Що-ж, панове громадо! уже нехай буде ваша ласка: зоставте мене, поки сваги моєї паламарювати та ї проїжджаючих селян нехай до мене висилають, щоб я уже один за все село ними турбував ся. — Громада, спасибі їй, на те зіволала. Отес вже я охотою на дварюю в церкві, страшних приймаю, як гості, і звуть мене зведи на все село злодієм.

Сказавши, низько нам сбом уклонив ся, а ми йому вклонили ся низько.

От вам, панове добродетство, оповідь, котру своїми ушами чув, а чоловіка того я своїми очами бачив. І тепер поїдьте в село Гаківницю, то ї тепер ще ї знайдете той двір на ріжку коло царини, з величною бербою, а напротив тої верби друга нахилилась — і в село наче крізь зелені ворота вїдете. Вже вмер Дмитро Гарбуз, що звали його злодієм, а він Гарбуз із діда ї прадїда. Сина його не звуть злодіємком, крий Боже! Усі поважають, бо чоловік хорочин і страшних по батьківськи залюбки приймає.

Ну, а в вас, панове, у городах, що б з такого чоловіка зробили?

Найновіший і найпрактичніший

РУСЬКО-АНГЛІЙСЬКИЙ ЛИСТІВНИК

або підручник до писаня листів в обох язиках — руським і англійським — в справах промислових, торговельних і т. п.

З задученем вірних ріжних урядових листь, приписів поштових правля еякети (товариських приписів) поштового жита, контрактів, оголошень, вексалів (цотів), правних приписів що до видаваня вексалів, приповідок і діалектів гарчія руських англійських і т. п.

Оцей підручник є призначений особливо до ужитку Українців в Канаді і Сполучених Державах Північної Америки, застосований до потреб і умовин їх жита. Того рода листівник є конечно потрібний для Українців в кореспонденції (писаня листів з Англійськими і на відворот). Уложив М. Б. Ясенівський, 288 сторін. Ціна одного примірника . . . . . 75 ц.

В справі коштує \$1.00

ПОРАДНИК ДЛЯ ЗАЛЮБЛЕНИХ

або як писати любовні листи і поучене як поводитись в часі кохання, а додатком любовних віршів, промов, та желань на шлюб. Ціна . . . . . 35 ц.

ЛЮБОВНІ КАРТКИ з прекрасними українськими любовними віршами, 12 штук 50 ц., 25 штук \$1.00.

ПРОМОВИ І ДЕКЛЯМАЦІЇ на крестинах, заручинах, весіллі, похоронах, і т. п. Ціна одного примірника . . . . .

Буквар для українських шкіл . . . . .

Читання для публичних шкіл, ч. II. . . . .

Методична граматика української мови . . . . .

Історія біблійна, з образами . . . . .

Правіть по каталозі книжок на адресу:

Ruska Knyharnia

848-854 Main Street

Winnipeg, Canada

